TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Tauri Lepaste

Euroopa Liidu treeningmissioonide tulemuslikkuse võrdlev analüüs EUTM Mali ja EUTM Somaalia näitel

Magistritöö

Juhendaja: Maili Vilson, MA

Tartu 2024

AUTORSUSE DEKLARATSIOON

Kinnitan, et olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Töö sõnade arv: 16460

Tauri Lepaste, 20.05.2024

ANNOTATSIOON

Vägivaldne konflikt, rahu ja stabiilsuse tagamine ning konflikti juhtimine on keerulised nähtused. Nende keerukuste lahendamisel tuleb hinnata ka seda, kuivõrd õnnestunult või ebaõnnestunult operatsioon on käivitatud ja stabiilsuse lahendamisele kaasa aidatud. Euroopa Liit (EL) on reageerinud abivajavate riikide taotlustele, et neis rahu ja stabiilsust tagada. Oluline on hinnata, kuidas EL ja liikmesriigid sellega on toime tulnud, leida vajakajäämised, et edasistes samalaadsetes konfliktide lahendamises kasutada parimaid praktikaid. Nende probleemidega tegelemata jätmine võib kaasa tuua arusaamatusi, vale poliitika kujundamise ja halvimal juhul vähem eduka sõjalise konfliktijuhtimise operatsiooni. Magistritöö eesmärk on hinnata EL-i väljaõppemissioonide tulemuslikkust EUTM Mali ja EUTM Somaalia missioonide näitel ning selgitada välja tegurid, mis mõjutavad missioonide tulemuslikkust ja anda soovitusi ELi treeningmissioonide parendamiseks. Täpsemalt hinnatakse mõlema operatsiooni sisemist ja välist edu.

Töö eesmärgist ja püstitatud uurimisküsimustest lähtuvalt uuriti, millisel määral saavutati tulemuslikkus mõlema operatsiooni puhul aastatel 2010- 2020. EUTM Mali ja EUTM Somaalia saavutasid püstitatud võtme-eesmärgid. Kitsaskohtadena eesmärkide täitmisel selgusid järgmised tegurid: poliitiline tahe liikmesriikide poolt, väheste liikmesriikide osalemine EUTM Somaalia missioonil ning samale ajahetkele jäänud ülemaailmne finantskriis. EUTM Mali puhul nähakse vajakajäämisena inimõiguste õppetundide ebapiisavat edastamist.

ABSTRACT

Violent conflict, peacekeeping, and governance are complex phenomena. When addressing these complexities, it is essential to evaluate the success or failure of launched operations and their contribution to stability. The European Union (EU) has responded to requests from countries in need to ensure peace and stability. It is important to assess how the union and its member states have coped , to identify shortcomings, so that best practices can be utilized in similar future conflicts. Failure to address these issues can lead to analytical misunderstanding, misguided policy-making, and at worst, a less successful military conflict management.

The aim of the master's thesis is to evaluate the effectiveness of the EU's training missions, using the examples of EUTM Mali and EUTM Somalia, to identify the factors influencing mission effectiveness, and to make recommendations for improving EU training missions. In particular, the internal and external success of both operations is assessed.

Based on the objective of the thesis and the research questions set, the extent of achievement of effectiveness for both operations during the years 2010-2020 was determined. EUTM Mali and EUTM Somalia achieved their key objectives. Challenges in achieving these objectives included political will on the part of member states, limited participation of member states in the EUTM Somalia mission, and the global financial crisis coinciding with the same period. A shortcoming identified in EUTM Mali was the insufficient communication of human rights lessons.

SISUKORD

AUTORSUSE DEKLARATSIOON 2
ANNOTATSIOON 3
ABSTRACT 4
SISUKORD 5
LÜHENDITE LOETELU 6
SISSEJUHATUS 8
1. TEOORIA Euroopa Liidu ühine välis- ja julgeolekupoliitika 12
1.1. Euroopa Liidu välis- ja julgeolekupoliitika olemus ning selle kujundamine 12
1.2. Euroopa Liit kui rahutagaja ja globaalne konfliktijuht 15
1.3. Euroopa Liidu missioonid ja operatsioonid 21
2. METOODIKA 27
2.1. Uurimistöö disain 27
2.2. Uurimuse metoodika 29
2.3. Andmed 31
3. EMPIIRILINE ANALÜÜS 39
3.1. EUTM Mali 39
3.1.1. Kontekst ja missiooni kirjeldus 39
3.1.2. Tulemused ja saavutused 41
3.2. EUTM Somaalia 49
3.2.1. Kontekst ja missiooni kirjeldus 49
3.2.2. Tulemused ja saavutused 51
3.3. Diskussioon ja järeldused 63
KOKKUVÕTE 67
KASUTATUD KIRJANDUS 69
LISAD 83
LIHTLITSENTS 84

LÜHENDITE LOETELU

AL	Aafrika Liit
EJKP	Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika
EL	Euroopa Liit
ESTÜ	Euroopa Söe- ja Teraseühendus (*European Coal and Steel Community*)
EUTM	Euroopa Liidu treeningmissioon (*European Union Training Mission*)- Euroopa Liidu treeningmissioon
FAMa, MAF	Mali relvajõud *(Malian Armed Forces; Forces Armées Maliennes)*
MHQ	Peastaap/ peamine juhtimiskeskus *(Main Headquarters)*
NATO	Põhja- Atlandi Lepingu Organisatsioon
OHQ	Operatsioonide peakorter *(Operation Headquarters)*
SNA	Somaalia rahvusarmee *(Somali National Army)*
TFI	Üleminekuperioodi föderaalinstitutsioonid *(Transitional Federal Institutions)*
TFP	Somaalia üleminekuaja föderaalparlament *(Somali Transitional Federal Parliament)*
UNSRSG	ÜRO peasekretäri eriesindaja *(Special Representative of the UN Secretary General)*

ÜJKP/ CSDP/ESDP	Ühine julgeoleku- ja kaitsepoliitika
ÜRO	Ühinenud Rahvaste Organisatsioon
ÜVJP/ CFSP	Ühine välis- ja julgeolekupoliitika

SISSEJUHATUS

Mitmed Aafrika riigid paistavad silma kui ebastabiilsed ühiskonnad, kus riiklus ei toimi korrapäraselt, lokkab korruptsioon ning inimesed elavad alla vaesuspiiri. Lisaks laastavad ühiskonda kodusõjad ja erinevate hõimupealike võimuvõitlused. Oma jälje on jätnud Aafrika riikidele ka koloniseerimine ja dekoloniseerimine. Aastakümneid on erinevad organisatsioonid püüdnud kaasa aidata rahu taastamisele piirkonnas – mõnes riigis on see õnnestunud, kuid mitte kõigis. Euroopa Liit (EL) on püüdnud rahutagamise ja stabiliseerimismissioonidega riikides stabiilsust süvendada.

EL-i sõjalised treeningmissioonid on kestnud aastakümneid, kuid nende tulemuslikkuse kohta ei ole konkreetseid võrreldavaid andmeid. Uurimisprobleemina tuleb esile puudulikud võrreldavad andmed missioonide õnnestumisest, sealhulgas kas EL on saavutanud püstitatud eesmärgid (Baudais et al., 2022). Antud probleemi uurimine on oluline sellepärast, et see annaks sisuka ülevaate, milliseid parimaid praktikaid saaks kasutada tulevikus sarnaste missioonide lähetamisel.

EL-i Aafrika poliitika kontekstis seisneb relevantsus kriisidele reageerimisel ning otsuste vastuvõtmise protsessidel (Baudais et al., 2022). Keskendun võrdlusele, kuidas EL-i liikmesriikide ühine koostöö on või ei ole viinud sihile Aafrikas. Kuna EL-i treeningmissioonid on kestnud ja kestavad järjepidevalt edasi rahu ja stabiilsuse tagamiseks, siis on antud probleem aktuaalne. Euroopa Liit on treeningmissioonide eesmärgiks seadnud kohalike julgeolekujõudude treenimise, et nad suudaksid iseseisvalt paremini riigisiseseid julgeolekualaseid väljakutseid lahendada. EL panustab kohalike julgeolekujõude treenimise ja nõustamisega, sõjaliselt piirkonnas ei sekkuta, samuti ei anta sihtriigi relvajõududele relvastust või muud materiaalset abi. Magistritöö analüüsi tulemusel saab selguse, kas ja millisel määral on Euroopa Liidu välispoliitika Aafrika suunal olnud edukas ning millistel põhjustel on olnud vajakajäämisi.

Aafrika kontekstis on nii Mali kui ka Somaalia riikidena stabiilsuse ning julgeoleku seisukohalt üsna keerulised piirkonnad. Antud riikide stabiliseerimine on Aafrika ja Euroopa Liidu julgeoleku ja ebaseadusliku rände kontekstis oluline (Dicke, 2014; EPP, 2022; European Commission, 2008; Olsen, 2014). Euroopa Komisjoni 2008. aasta raporti järgi oli somaallaste jaoks põhiline rände sihtkoht Euroopa. Mõlemad operatsioonid on Euroopa Liidu välispoliitika osad ning suuremas pildis olulised liidu kui terviku jaoks. Väljaõppemissioonide võrdlev analüüs aitaks mõista ning selgitada erinevaid aspekte, mida EL välispoliitiliselt Aafrikas teeb, ning kuidas ja millisel määral on eesmärgid saavutatud.

Erinevatest kirjandusallikatest on esile tõusnud eesmärkide saavutamise kitsaskohad. Peamisteks probleemideks eesmärkide saavutamisel on autorid väljendanud poliitilist tahet nii asukohariigis kui ka Euroopa Liidu liikmesriikide poolt, teiseks EUTM-de *(European Union Training Mission)* ja Euroopa Liidu soov mitte anda sõjalist tuge. Puuduvad andmete kogumise süsteemid, mille põhjal saaks tulemuslikkust mõõta, EUTM personali tihe vahetumine (liikmesriikide esindajad viibivad „põllul“ 4-6 kuud, olenevalt lähetajariigi sisepoliitilistest otsustest), missioonide juhtimiselemendid (staap) ei asu vahetus läheduses, mis raskendab juhtimist ning arusaamu. (Baudais et al., 2022; Baudais & Maiga, 2022; Dicke, 2014)

Teema on relevantne ka majanduslikku mõõdet käsitledes. Treeningmissioonidele panustab EL kümneid kuni sadu miljoneid eurosid mandaadi jooksul. Mõlemad missioonid on kestnud mitmeid mandaate ning Euroopa Liidu tasandil on rahaline osalus mõõdetav, kuid liikmesriikide rahalist panust on raske hinnata, sest missioonide rahastamine toimub lähetajariigi enda finantsvahendite kaasamise põhimõttel. See tähendab seda, et iga liikmesriik kannab kulud, mis tekivad olmele (toit, transport, töötasu jne) (Baudais et al., 2022; Baudais & Maiga, 2022; Dicke, 2014). EL maksab missioonide üldkulud vastava eelarve kaudu, mis on loodud selleks, et erinevaid rahutagamise ja konfliktide juhtimise operatsioone lähetada.

Magistritöö eesmärk on hinnata Euroopa Liidu väljaõppemissioonide tulemuslikkust EUTM Mali ja EUTM Somaalia missioonide näitel ning selgitada välja tegurid, mis mõjutavad tulemuslikkust ja anda soovitusi ELi treeningmissioonide parendamiseks.

Eesmärgi saavutamiseks on magistritöös püstitatud järgmised uurimisküsimused:

1. Kui tulemuslikud olid EUTM Mali ja EUTM Somaalia aastatel 2010-2020?

    1) Millisel määral püstitatud eesmärgid saavutati aastatel 2010- 2020?

    2) Mis on olnud takistavad tegurid eesmärkide saavutamisel?

Uurimisküsimustele vastuste leidmiseks kasutasin töös kvalitatiivset uurimismeetodit võrdleva juhtumiuuringu näitel.

Magistritöö analüüsiga püüan saavutada oodatava tulemuse treeningmissioonide panusega pikaajalise stabiilsuse ja arengu loomisse uuritavates riikides. Olulisus seisneb selles, et kui töö tulemused kinnitavad ootusi, siis toetab see Euroopa Liidu treeningmissioonide poliitikat ja strateegiat konfliktijärgsete riikide toetamisel. Positiivsed tulemused võivad anda eelduse, et treeningmissioonid on tõhus vahend julgeoleku ja stabiilsuse tagamisel Aafrikas, Euroopas ja maailmas üldiselt.

Uurimistöö koosneb kolmest osast. Esimeses osas tutvustatakse Euroopa Liidu välispoliitika teoreetilist raamistikku. Seletatakse Euroopa Liidu ühist julgeoleku- ja kaitsepoliitikat (ÜJKP) ning EL-i, kui globaalset konfliktide lahendaja ja rahutagaja rolli maailmas. Seejärel tutvustatakse Euroopa Liidu tsiviil- ja sõjalisi operatsioone (missioone) ning nende tagamaid. Magistritöö teises osas selgitatakse uurimistöö lähtekohti ning uurimise teooriaid. Esmalt tutvustatakse uurimistöö disaini ja juhtumi valiku põhjendust koos selgitustega, seejärel Euroopa Liidu välispoliitika tulemuslikkuse hindamise metoodikat kahe võrreldava juhtumi põhjal ning viimaks uurimistöö andmeid. Töö kolmas osa koosneb viiest alapeatükist, milles esimeses selgitatakse Euroopa Liidu treeningmissioone ning nende käivitamise tagamaid.

Teises ja kolmandas alapeatükis keskendutakse Mali ja Somaalia treeningmissioonide kirjeldamisele ja tulemuslikkuse mõõtmisele Rodt'i (Rodt, 2014) metoodika põhjal dokumentide analüüsi ja teiseste allikate põhjal. Neljandas osas keskendutakse kahe missiooni (EUTM Mali ja EUTM Somaalia) omavahelisele võrdlemisele Euroopa Liidu julgeoleku- ja kaitsepoliitika kontekstis, et hinnata, kuivõrd edukas on olnud liit ühiselt. Viimases alapeatükis esitletakse magistritöö järeldusi ning tuuakse välja võimalikud parendused ÜJKP valdkonnas.

1. TEOORIA Euroopa Liidu ühine välis- ja julgeolekupoliitika

Käesoleva peatüki eesmärk on anda teoreetiline ülevaade Euroopa Liidu ühisest välisest- ja julgeolekupoliitikast (ÜVJP). Peatükk koosneb kolmest alapeatükist, milles esimeses kirjeldatakse ÜVJP olemust ning selle kujunemist, teises käsitletakse Euroopa Liitu kui globaalset konfliktijuhti ja rahutagajat ning viimases alapeatükis antakse ülevaade Euroopa Liidu treeningmissioonidest.

Magistritöö teoreetilise osa eesmärk on Euroopa Liidu konflikti ohjamise ja rahu tagamise kirjanduse mõistmine ning varasemate akadeemiliste uurimuste tulemuste sidumine uurimistööga. Teoreetilistest käsitlustest näen olulisena Euroopa Liidu panust rahu tagamisel (*peace builder*), normatiivset jõudu *(normative power*) ja konfliktide lahendamist (*global conflict management*). Nugent (2017) leiab, et Euroopa Liidul on oluline roll konfliktide lahendamisel maailmas, kuid see võib olla mõnevõrra keeruline olukorras, kus on vaja saada 27 liikmesriigi ühine otsus kiiresti lahendamist vajavas situatsioonis. Ejdus (2018) väidab, et EL-i rahutagamises on toimunud oluline muutus ennekõike kohaliku dünaamika tähtsuse rõhutamisel. Kuigi varasemalt ei ole kohalike seisukohti piisavalt kaasatud, siis Ejdus leiab töös positiivse arenguna, et järjest enam pööratakse tähelepanu kohalikule olukorrale ja arvestatakse kohalike elanike olukorda ja seisukohti. Kirjandus annab ülevaate, mida tähendavad Euroopa Liidu jaoks olulised välispoliitilised seisukohad.

1.1. Euroopa Liidu välis- ja julgeolekupoliitika olemus ning selle kujundamine

Euroopa Liit asutati rohkem kui seitsekümmend aastat tagasi. Liidu asutajariigid võtsid ette ambitsioonika teekonna rahumeelse Euroopa integratsiooni poole. Asutajariigid nõustusid läbirääkimisi pidama pigem ühise laua taga kui lahinguväljal. Nad otsustasid taktikaliste

üksuste asemel kasutada rahvusvahelist õigust. Veelgi enam, lisaks anti teistele riikidele võimalus kogukonnaga ühineda ja seda tugevamaks muuta. Euroopas on olnud minevikus mitmeid sõdu ning liidu loomine andis võimaluse jätkata rahumeelselt ning ühiseid huve edasi viia. Alates Euroopa Söe- ja Teraseühendusest on EL laienenud ja arenenud aastakümneid. See on suurenenud ja liit koosneb täna 27 liikmesriigist ning on supranatsionaalne organisatsioon. Euroopa Liidu laienemise üks eesmärke on saavutada suurem rahvusvaheline mõju ja omada kaalukamat häält maailmas. Mida rohkem on liidus liikmesriike, seda suurem on selle territoorium ja seda kaalukam on EL maailmapoliitikas. Ühiselt suudetakse mõjutada rahu säilitamist ka väljaspool Euroopa Liidu territooriumit.

Viimase kahe aastakümne jooksul on EL üha enam kaasatud konfliktide ennetamisse ja püsiva rahu tagamisse ja edendamisse väljaspool EL territooriumit. Arvestades, et liikmesriike on palju ning erinevate riikide panus ja võimekus on erinev, hinnatakse liidu võimekust erinevate konfliktide lahendamise kaasaaitamisele kõrgelt. Siiski seisab EL rahu tagamise ja konfliktide lahendamisel jätkuvalt silmitsi nelja peamise väljakutsega: kohaliku omavastutuse suurendamine, tsiviil-sõjalise koordineerimise tõhustamine, koostöö parandamine ja tõhustamine teiste rahvusvaheliste partneritega rahu tagamise ja konfliktide ennetamisel ning konfliktidele reageerimise kiiruse parandamine. (Juncos & Blockmans, 2018, lk 3; Dursun-Ozkanca & Vandemoortele, 2012, lk 156). Euroopa Liit on koos oma 27 liikmesriigiga maailma mastaabis arvestatav sõjaline jõud. Selle tulemusel suudab ta erinevates kriisitõrje, humanitaarkatastroofide ja rahu tagamise olukordades reageerida.

Euroopa Liidu ühtse välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) otsuste vastuvõtmine toimub ühehäälsuse põhimõttel (ELL 15 (4)), see tähendab seda, et kõik liikmesriigid peavad olema nõus, kui toimub otsuse vastuvõtmine (va juhul, kui liikmesriik puudub hääletuselt). Tsiviil- ja sõjaliste missioonide lähetamine toimub ainult siis, kui kõik liikmesriigid sellele nõusoleku annavad. (Ehin jt., 2022; Meyer, 2020). Otsuste vastuvõtmine on 27 liikmesriigiga selgelt aeganõudev protsess. Isegi olukorras, kui 26 liikmeriiki on otsuse poolt ja üks vastu, otsuse vastuvõtmist ei toimu. Antud probleemi tõstatasid ka Juncos & Blockmans (2018) oma artiklis.

Kriisidele reageerimisel on oluline aeg, mida varem saab olukorda lahendada, seda suurem on tõenäosus, et tekitatakse väiksemat kahju.

Rahu säilitamise, konfliktide vägivallaks puhkemise vältimise ja rahvusvahelise julgeoleku tugevdamise eesmärk on Lissaboni lepingus sätestatud Euroopa Liidu välistegevuse oluline element. Antud lepinguga loodi käivitusfond operatsioonide ja missioonide kiireks rahastamiseks ettevalmistuste jaoks (Kaitseministeerium, 2024). Vägivaldsed konfliktid maksavad elusid, põhjustavad inimõiguste rikkumisi, tõrjuvad inimesi ümber asuma, häirivad sissetulekuid, pärsivad majandusarengut, süvendavad riigi nõrkust, nõrgestavad valitsemistava ning õõnestavad riiklikku ja piirkondlikku julgeolekut. Konfliktide taastekke vältimine vastavalt rahvusvahelisele õigusele on seetõttu ELi välistegevuse esmane eesmärk, milles EL võiks võtta juhtrolli, tegutsedes koos oma ülemaailmsete, piirkondlike, riiklike ja kohalike partneritega. (Major & Mölling, 2010, lk 12; Euroopa Komisjon 2011)

Euroopa Liit ja selle julgeolekusektor areneb ja muutub ajas, see on loomulik, kui organisatsioon soovib olla arvestatav jõud geopoliitilises maailmas. Oksamytna (2011b) leiab oma uurimistöös, et Euroopa Liidu ambitsiooni täitmiseks peab see võtma eeskuju teiste sarnaste juhtumite ja enda operatsioonide parimatest praktikatest. Selle tulemusel suudetakse luua operatsioonide käivitamise tegevusplaan, mis võiks tagada võimalikult head tingimused alustamiseks ning edasisteks probleemide lahendamiseks. Mõned akadeemikud on hinnanud Euroopa Liidu koostööd kui edulugu, kuid on ka neid, kes sellega ei nõustu. Kosovo konflikt 1998.-1999. aastal tõi Euroopale selguse, et USA domineeris piirkonnas ning ilma nende abita oli keeruline kriise lahendada, see aga andis selge tõuke, et oma julgeolekusektoris tuleb viia ellu tõsiseid muudatusi (Gordon, 2000, lk 12–13).

1.2.Euroopa Liit kui rahutagaja ja globaalne konfliktijuht

Uppsala konfliktiandmete programm koostöös Oslo Rahvusvahelise Rahu-uuringute Instituudiga (PRIO) on määratlenud relvakonflikti kui vaidlustatud kokkusobimatust, mis puudutab valitsust ja/või territooriumi, kus on toimumas relvastatud jõu kasutamine kahe osapoole vahel, millest vähemalt üks on osapoole valitsus ning põhjustab vähemalt 25 lahingus tekkinud surmajuhtumit aastas (Rodt, 2009, lk 18).

Euroopa Liidu loomise üks algpõhjuseid oli rahu tagamine piirkonnas. Lisaks sellele, et EL on ise rahutagamise projekt, on organisatsioon panustanud olulisel määral ressursse ja jõupingutusi, et tagada rahu väljaspool oma piire (Ejdus & Juncos, 2018). 2007. aastal kokku lepitud ja 2009. aastal jõustunud Lissaboni lepingu kohaselt on Euroopa Liidu eesmärk ennetada konflikte, rahu säilitamine ja rahvusvahelise julgeoleku tugevdamine (artikkel 21 lõige 2). Ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika (ÜJKP) loomisega 1999. aastal on Euroopa Liidu rahu tagamise võimaluste hulk oluliselt laienenud muutes liidu globaalseks rahutagajaks (Ejdus & Juncos, 2018). Võimekus on kasvanud humanitaarabi andmisel ning sõjalisel ja tsiviilkoostööl. Globaalselt efektiivsemaks olemiseks loodi Euroopa Liidu juurde poliitilised ja sõjalised struktuurid: poliitika- ja julgeolekukomitee, mille keskne roll on liidu ÜVJP ja ÜVKP kujundamine, sõjaline komitee, kes annab nõu ning sõjaline staap. Lisaks loodi ÜVJP kõrge esindaja ametikoht, et parandada Euroopa Liidu nähtavust ja tulemuslikkust. Eelkirjeldatute loomisega tagas EL endale tsentraliseeritud ja efektiivsema juhtimise (Kaitseministeerium, 2024).

Erinevalt ÜRO-st on Euroopa Liidu institutsionaalne raamistik väga tsentraliseeritud (Eckhard, 2016, lk 365). Eckhard hindab Euroopa Liidu rahutagamise operatiivsust kesiseks ning leiab, et liidu otsuste vastuvõtmise protsessi ning sellega seoses ÜVJP peaks oluliselt reformima. Mitmest allikast selgub, et EL on globaalselt tajutav jõud, kuid kuna liikmesriike on palju, kes peavad ühisele otsusele jõudma, siis kaotatakse väärtuslikku aega rahu tagamisel konfliktipiirkonnas. Sama mõtet, et EL-i otsuste tegemine välispoliitika vallas on vaevaliselt

aeglane tunnistab ka ELi juhtkond (von der Leyen, 2019; Borrell, 2022), kui ka mõned liikmesriigid (Draghi, 2022). Selleks, et olla geopoliitiline jõud, peab EL oma ÜVJP valdkonna juhtimist põhjalikult reformima.

Euroopa Liidu ambitsioon saada globaalseks konfliktijuhtimise osapooleks ei ole uus, kuid uus on lähenemine selles valdkonnas. Järjest enam püütakse kaasata kohalikke julgeolekujõude, et arvestada rohkem nende iseärasustega. Asukohariiki püütakse viia Euroopalikke väärtusi ning demokraatiat, mis meile on iseenesestmõistetav. Inspireerituna kõnekäänust "tegutseda lokaalselt ning mõelda globaalselt" on EL üha enam huvitatud sellest, et ülemaailmsed ambitsioonid saaksid ellu viidud alt- üles ja kohalikku arengudünaamikat arvesse võttes (Ejdus, 2017, lk 2).

Kuigi Euroopa Liidu ühise välise- ja julgeolekupoliitika süstemaatilise hindamise kriteeriumid on endiselt vähe välja töötatud, võetakse ÜJKP missioonide hindamisel tavaliselt arvesse kolme tegurite kategooriat: poliitilisi, operatiivseid ja sümboolseid. Esimene tegurite kategooria viitab missiooni edenemisele ELi poliitilise tegevuskava elluviimisel (Oksamytna, 2011b, lk 6).

Varasemas kirjanduses ei ole edu mõistet defineeritud, kuid praktikas kasutati selle määramist sageli peegeldades konflikti lahendamises osaleja eesmärkide täitmisena (Rodt, 2014, lk 19). See loogika aga tähendas seda, et vaadeldi konfliktis osaleja sisemisi eesmärke, mis ei andnud tihtilugu tervikpilti. Kuna mõistet pole varasemalt Euroopa Liidu konfliktide juhtimises väga argumenteeritud, siis selle saavutamiseks on oluline teada, millised tingimused peaksid olema täidetud. Selle tulemusel saab seda täpsemalt hinnata ning selgitada, mis on hea arusaam edust (Rodt, 2014, lk 29).

Euroopa Liidu kriisiohjamise edukust on mõõtnud ning hinnanud Koenig 2016. aastal ja seadis eesmärgiks selgitada välja peamised tegurid, mis mõjutavad sidususe erinevusi kriisidele reageerimisel. Tema uurimistöö empiiriline fookus oli kolmel Euroopa Liidu kriisiohjamise juhtumil Aafrikas, milleks olid Liibüa 2011. aastal, Somaalia 2011.-2012. aastal ning Saheli regioon 2012.-2013. aastal. Uurimistöös analüüsitakse Euroopa Liidu institutsioonide ja

liikmesriikide tegevust ning koostoimet, keskendudes eelkõige Saksamaale, Prantsusmaale ning Ühendkuningriigile. Oma analüüsis väidab ta, et EL kujutab endast üsna ettearvamatut julgeoleku tagajat, kelle mitmetasandiline sidusus sõltub liikmesriikide majanduslikest ja valimishuvide kooskõlast, aga ka riiklikust ohutajust.

Rodt on oma raamatus defineerinud edu saavutamise sõjalise konflikti raames ning loonud selle hindamiseks mudeli: „Sõjalise konflikti juhtimise operatsioon on üldiselt edukas, kui selle eesmärk on saavutatud ja rakendatud sobival viisil nii sisemiselt osaleja (EL) kui ka välised tulemused asukohariigi seisukohalt.“ (Rodt, 2014, lk 149) Selleks, et Euroopa Liidu edu erinevates konfliktijuhtimise asukohariikides hinnata, jaotati see määratlus neljaks kriteeriumiks (Joonis 1):

- sisemise eesmärgi saavutamine ja sisemine sobivus;
- välise eesmärgi saavutamine ja väline sobivus.

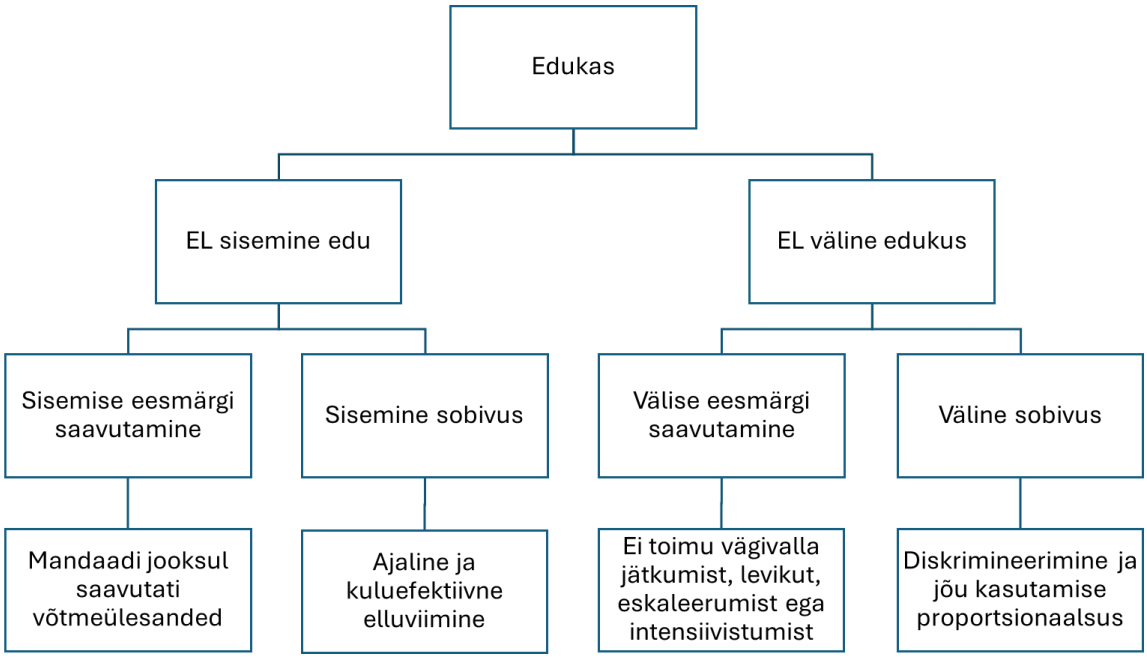

Joonis 1. Edu sõjaliste konfliktide ohjamise operatsioonidel. Autori koostatud Rodt (2014) raamatu põhjal.

Joonis 1 on kokkuvõtlikult esitletud edu kriteeriumid, milles sisemise eesmärgi saavutamise kriteerium on hinnata, kas operatsioon täitis edukalt oma mandaati ja põhieesmärke. Sisemise asjakohasuse kriteeriumiks on toimingu elluviimise hindamine selle õigeaegsuse, tõhususe ja kulutasuvuse seisukohalt – jällegi sisemisest vaatenurgast. Välise eesmärgi saavutamise kriteeriumiks on uurida panust, mille operatsioon andis selle vägivaldse konflikti üldisesse juhtimisse, milles ta osales. St püüdlusi vältida vägivalla jätkumist, levikut, eskaleerumist ja intensiivistumist. Lõpuks on välise sobivuse kriteerium hinnata iga operatsiooni rakendamist vastavalt õiglase sõja põhimõtetele, mis reguleerivad asjakohast jõustamist. See tähendab operatsiooni panustavate poolt tahtlikku diskrimineerimist võitlejate ja mittevõitlejate vahel ning proportsionaalsust vägivaldse jõu kasutamisel. Uus edukuse määratlus ja kriteeriumid töötati välja selleks, et võimaldada empiirilist analüüsi, mis arvestab nii saavutusi kui ka toimingute elluviimist, uurides nii sisemist kui ka välist edu perspektiivi (Rodt, 2009, lk 50–70, 2014, lk 149–154).

Eeltoodust tulenevalt on oluline ühendada perspektiivid, mis on ELi (1) sisesed ja (2) välised. Sisemine perspektiiv uurib, mil määral missioonid/ operatsioonid õnnestuvad vastavalt ELi poliitilistele ja strateegilistele eesmärkidele ning peamistele tegevuseesmärkidele (Tabel 1). See uurib veelgi, kas nende rakendamine kulges hästi vastavalt liidu plaanidele, menetlustele ja põhimõtetele. Teisisõnu, sisemine perspektiiv hindab EL-i selle eeliste põhjal. See tähendab, kas ta saavutas oma eesmärgi nii, nagu ta kavatses seda teha. See perspektiiv tunnistab ELi sisemist konteksti ja selle piiranguid ning hindab tulemuslikkust pigem võimaliku kui ideaalse suhtes. Välisest perspektiivist hinnatakse missioone/ operatsioone vastavalt konfliktide ennetamise üldisele eesmärgile. See tähendab seda, et püütakse ära hoida või järgmiste konfliktide tekkimise võimalusi vähendada (Tabel 1, väliste eesmärkide saavutamine). Selles käsitletakse ELi lühiajaliste missioonide/ operatsioonide tõhusust keskmise perioodi rahu tagamise ja pikaajalise stabiilsuse tagamisel. Väline perspektiiv piirab oma hinnangut sellega, mida võib mõistlikult eeldada konfliktide operatiivselt ennetamiselt. Samuti uurib see viise, kuidas missioonid/ operatsioonid püüavad ära hoida (rohkem) vägivaldseid konflikte ja püüab selgeks teha, kas EUTM-i jõupingutused olid piisavad selleks, et järgmisi konflikte maandada ja riigis rahu säilitada. (Rodt, 2017, lk 79–80)

Tabel 1. EL-i Sisemiste ja väliste edukuse kriteeriumid ning mõõdikud. (Autori koostatud tabel Rodt (2009, lk 59–66, 2014) põhjal)

Edukuse kriteeriumid	**Edukas**	**Ebaõnnestunud**
Sisemine eesmärkide saavutamine	Mandaadi jooksul on edukalt saavutatud peamised eesmärgid	Mandaadi jooksul ei ole edukalt täidetud võtmeülesandeid
Sisemine sobivus	Mandaadi õigeaegne, tõhus ja tulemuslik rakendamine	Mandaadi õigeaegne, tõhus ja tulemuslik rakendamine ei ole saavutatud
Väliste eesmärkide saavutamine	Vägivalla jätkumine, levik, eskaleerumine ja intensiivistumine on takistatud	Vägivalla jätkumist, levikut, eskaleerumist või süvenemist ei takistata

Väline sobivus	Jõu kasutamine operatsiooni käigus oli asjakohane vastavalt diskrimineerimise ja proportsionaalsuse põhimõtetele	Jõu kasutamine operatsiooni käigus ei olnud asjakohane vastavalt diskrimineerimise ja proportsionaalsuse põhimõtetele

Rodt (2014, lk 40) väidab, et tuleb hinnata operatsioonide erinevaid mõjusid, sest see võimaldab põhjalikult analüüsida, mil määral on iga konkreetne operatsioon olnud eesmärgi saavutamisel sisemisi ja väliseid aspekte arvestades edukas. Selleks tuleb operatsiooni sisemise rakendamise ja välise asjakohasuse hindamine läbi viia. Antud lähenemine sõjaliste konfliktide lahendamise edukuse hindamisele võimaldab hoolikalt kaaluda mitte ainult seda mida operatsioon saavutas, vaid ka seda kuidas edu püüti saavutada. Lisaks leiab Rodt, et see võimaldab täiendavalt analüüsida kuidas ja miks on konflikti lahendamine edukas organisatsiooni enda sees ja väliseid kontekste arvestada. Eeltoodu võimaldab nüansirohkemat arusaamist sõjaliste konfliktide ohjamise edust. Veel enam, on üliioluline, et edu kriteeriumite täitmist hinnataks, mitte ei mõõdetaks (Rodt, 2014, lk 40). Edukuse hindamine ei tohiks olla lihtsalt tabelisse linnukeste märkimine, vaid see peaks põhinema põhjalikul analüütilisel uurimisel ning hoolikal kaalumisel. Ta väidab ka seda, et liialt tihti kategoriseeritakse tulemusi. See võib, aga esile tuua puuduliku või ebamäärase tulemuse. On oluline, et otsese ebaõnnestumise puudumine ei tähenda tingimata edu, nii nagu edu puudumine ei tähenda automaatselt ebaõnnestumist.

Rodt (2014, lk 40) väidab oma raamatus, et oluline roll on ka liikmesriikide poolt lähetatud inimestel, kes viivad treeningut läbi. Ta väidab, et inimeste sotsiaalsed oskused, eeskuju ja eesmärgipärane käitumine on üks võimalus, kuidas saab kohalike julgeolekujõude kaasa aidata oma riigis stabiilsuse tagamiseks. Sisemise edu saavutamiseks peavad Euroopa Liidu institutsioonid ja liikmesriigid omavahel palju koordineerima ning eesmärgipäraselt vaeva nägema, et edu saavutataks. Liikmesriigid peavad olema motiveeritud asukohariigis rahu tagama. Välise edu saavutamiseks tuleb tagada piisav toetus erinevatelt piirkondlikelt ning rahvusvahelistelt osalejatelt. (Rodt, 2014, lk 43–152).

1.3.Euroopa Liidu missioonid ja operatsioonid

Euroopa Liit on rahu tagamise ja konfliktide ohjamisega aktiivselt tegelenud alates 2003. aastast, mil lähetati esimene EL-i ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika (ÜJKP) missioon. Sellest ajast alates on liit panustanud nii finantsiliselt kui ka oma inimeste kaasamisega, luues võimaluse kohalikel elanikel rahumeelselt oma riigis elada. Enamasti on see toimunud abi palunud riikide rahu tagamise, konfliktide ennetamise ja juhtimise teel. Siiani on EL erinevatesse kriisikolletesse lähetanud kokku 37 konflikti lahendamise missiooni (EEAS, 2024). Olenemata sellest, et ÜJKP tõmbab tähelepanu nagu tegemist oleks sõjaliste tegevustega siis enamjaolt on sekkumine Euroopa Liidu poolt tsiviilmissioonidega. (European Parliament, 2012, lk 17).

ÜJKP-s eristatakse tsiviilmissioone ja sõjalisi operatsioone, millel on sama eesmärk, kuid mida juhitakse erinevalt ja millel on märkimisväärsed erinevused. Tsiviilkriisi ohjamismissioonid on ELi välistegevuse oluline aspekt ja neid määratletakse kui mittesõjalisi sekkumisi kriisi ennetamiseks või lahendamiseks. EL teeb selget vahet tsiviil- ja sõjalisel tegevusel, kuid vahe tegemine võib teatud olukordades ebaselgeks jääda. EL sobib oma mitmemõõtmelisuse tõttu tsiviiltööks paremini kui NATO. ÜJKP hõlmab erinevat tüüpi tsiviilmissioone, sealhulgas politseimissioon, suutlikkuse suurendamise missioon ehk treeningmissioon, piiriabimissioon, õigusriigimissioon, julgeolekusektori reformimissioon, järelevalvemissioon ning tsiviil-sõjalised segamissioonid (Zajączkowski, 2020, lk 10–11).

Tegevuse alustamine ELi operatsioonide ja missioonide täideviimiseks käivitab Euroopa Liidu Nõukogu (*Council of the EU*) ühehäälselt. Nõukogu võtab ametlikult vastu kaks otsust. Esimene otsus kehtestab ametlikult operatsiooni ja tähistab planeerimisfaasi algust, sealhulgas operatsiooni ülema ametisse nimetamist, staabi asukoha kindlaksmääramist (*OHQ)*, operatsioonide kontseptsiooni ja operatsiooni plaani väljatöötamist. Seejärel algab formaalse väe loomise protsessi algus (European Union Institute for Security Studies., 2015; Nõukogu

otsus 2013/34/ÜVJP). Kui planeerimine ja vägede moodustamine on lõpetatud, käivitab nõukogu ametlikult operatsiooni teise otsusega (Nõukogu otsus 2013/87/ÜVJP).

Operatsioonid ja missioonid alluvad Poliitika- ja Julgeolekukomitee „poliitilisele kontrollile ja strateegilisele juhtimisele“, mis on ÜJKP tegevust iseloomustav tunnusjoon. 2013. aasta kriisiohjamismenetlustega on kasutusele võetud "kiirprotsess", mis võimaldab lühemat planeerimisfaasi (ühe planeerimisdokumendi kaudu), kui asjaolud nõuavad kiiret reageerimist. Sellist kiirmenetlust on kasutatud näiteks Kesk- Aafrika Vabariigi (*EUFOR RCA*) missiooni planeerimisel. Koos „tavaliste” ja „kiirmenetlustega” on Lissaboni lepingu artiklis 44 määratletud ÜJKP operatsioonide kavandamise ja läbiviimisele ka kolmas liik, mille kohaselt nõukogu võib „usaldada ülesande täitmise liikmesriikide rühmale, kes soovivad ja kellel on sellise ülesande täitmiseks vajalik suutlikkus”. Artikli 44 kohase operatsiooni, otsustab nõukogu siiski ühehäälselt, kuid operatsiooni planeerimise ja juhtimise eest vastutavad osalevad liikmesriigid iseseisvalt. Sisuliselt käsitleb artikkel 44 suuremat paindlikkust ja oluliselt kiiremat reageerimise võimalust. Selle eesmärk on hõlbustada ÜJKP operatsioonide kasutuselevõttu, luues raamistiku, mis võimaldab plaaniga ühinenud liikmesriikidel võimalikult kiiresti edasi minna. Õiguslikus mõttes luuakse ÜJKP operatsioonid ja missioonid nõukogu otsuse ja asukohariigi kutse või ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni kombinatsiooni alusel ÜRO põhikirja VII peatüki alusel (ÜRO, 2012). Praktikas on kõik tsiviilmissioonid (välja arvatud EULEX Kosovo) asutatud vastuvõtva riigi kutse alusel (European Union Institute for Security Studies., 2015, lk 27–28). Sõjalised operatsioonid jagunevad omakorda kahte kategooriasse: mõned loodi ÜRO Julgeolekunõukogu VII peatüki resolutsiooni alusel ja teised on loodud asukohariigi kutse alusel (EUTM Mali ja EUTM Somaalia).

ÜJKP missioonide ja operatsioonide ulatus ja mandaat pidi andma liikmesriikidele paindliku vahendi, et neil oleks kiirem vahend kriisideks reageerimiseks, mis otseselt või kaudselt ohustas liikmesriikide julgeolekut. Tuleb märkida, et EJKP (hiljem ÜJKP) eksisteerimise algusest peale on selle poliitikaga seoses arvestatud kahte olulist piirangut, mis määravad tänaseni kriisiohjamisoperatsioonide olemuse ja tähenduse (Zajączkowski, 2020).

Esiteks on ÜJKP missioonid/ operatsioonid mõeldud üksnes laiaulatuslikult määratletud kriisiohjamise probleemide lahendamiseks ega tohi seda ulatust ületada. Nicole Gnesotto järgi on EL-i mõiste „kaitse“ definitsioon üksnes kriisijuhtimine väljaspool EL-i, mitte oma territooriumide ja kodanike kaitsmise poliitika. EL-i missioonid ja operatsioonid, mis on paigutatud kriisipiirkondadesse ning need, „mille täitmisel liit võib kasutada tsiviil- ja sõjalisi vahendeid (nn Petersbergi ülesanded), hõlmavad ühiseid desarmeerimisoperatsioone, humanitaarabi- ja päästeoperatsioone, sõjalist nõustamist ja abistamist, konfliktide ennetamist ja rahutagamisoperatsioone, relvajõudude missioone kriiside ohjamisel, sealhulgas rahusobitamist ning olukorra konfliktijärgset stabiliseerimist. Kõik nimetatud missioonid võivad aidata kaasa terrorismi vastu võitlemisele, toetades muuhulgas kolmandaid riike nende võitluses terrorismi vastu nende territooriumil.“ (Euroopa Liidu Lissaboni leping artikkel 43 lõige 1); (Gnesotto et al., 2012; Zajączkowski, 2020, lk 7)

Teiseks ei saa EL-i julgeoleku- ja kaitsepoliitika võime arendamine õõnestada NATO positsiooni Euroopa julgeoleku alussambana. ÜJKP ei ole NATO alternatiiv. Zajączkowski (2020) leiab, et ÜJKP peab kaasa aitama EL-i rahvusvahelise aktiivsuse suurendamisele ning aitama võimete elluviimisel, mitte ühise kaitsemeetmena NATO-ga. Seetõttu ei käsitleta territoriaalkaitse moodustamist, mis on NATO vastutusala. Vastavalt Euroopa Liidu lepingu artikli 42 lõike 2 punktile 2 austab ÜJKP Lissaboni lepingu sõnastuses Põhja-Atlandi lepingust tulenevaid kohustusi liikmesriikide ees, et nende ühine kaitse toimub NATO raames (Zajączkowski, 2020, lk 8).

Need sõjalised operatsioonid kuuluvad EL lepingu artiklis 43 määratletud ülesannete alla. Täpsemalt võib kahte väljaõppemissiooni ja nõuandemissiooni Kesk-Aafrika Vabariigis loetleda „sõjaliste nõustamis- ja abiülesannetena”, samas kui Althea ja EUFOR RCA on „rahuvalveülesanded” või „lahingujõudude ülesanded kriisiohjamisel, sealhulgas rahutagamisel ja konfliktijärgne stabiliseerimine”. Ometi ei kasutata ELi ametlikes dokumentides kunagi selliseid kategooriaid, lihtsalt eeldatakse, et ELi operatsioonid ja

missioonid sobivad EL Lissaboni lepingu artikli 43-ga. (European Union Institute for Security Studies., 2015, lk 24)

Euroopa Liidu ja Aafrika suhete olemus on arenenud traditsioonilisest arenguabist ja kaubandusest kuni õpetamiseni kontinendi riikide jaoks. Erinevates artiklites on tõstatatud küsimusi, kuidas peaks organisatsioonid, kaasaarvatud EL, Aafrika riikide situatsiooni parendama. Lavallée ja Völkel (2015) uurivad Euroopa Liidu tegevust Malis ja viitavad sellele, et sõjaliste vahendite suurem kasutamine võib takistada EL-i mõju konfliktide lahendamisele. Rodt (2011) hindab Euroopa Liidu mõju edukust sõjalistele konfliktidele ja leiab 2011. aastal tehtud uurimustöös, et viiest uuritud operatsioonist õnnestusid neli. Vajakajäämisena on Rodt toonud välja EL võimekuse konfliktide haldamisse. Gegout (2010) väidab oma artiklis, et EL-l puudub järjekindel lähenemine konfliktide lahendamisele Aafrikas ja liit sekkub konflikti mõne suurema liikmesriigi eestvedamisel, mitte ei rakenda Euroopa solidaarsuse ideed. Carbone (2017) leiab, et EL-i mõju on Aafrika riikides kohapeal vähem väljendunud, kui seda arvatakse olevat peakorteri tasandil. Põhjusteks toob ta välja arengumaade skeptitsismi ja sisepoliitilisi keerukusi. Miyandazi ja Ronceray (2018) hindavad, et EL-il ja Aafrika Liidul ei ole tõhusat koostööd, sest esimene on abiandja rollis. Seega puudub kirjanduses konsensus, kuidas peaks EL Aafrika riikides oma tegevusi korraldama, sh missioone läbi viima. Kokkuvõtvalt võib öelda, et erinevad autorid on hinnanud EL tegevust Aafrikas ühest küljest tulemuslikuna, kuid teisalt leitakse ka vaatluse all olevate riikidesse sekkumisel parandamisruumi.

Aafrikas oleva Mali missiooni käivitas EL 2013. aastal ning selle missiooni tegevust on kirjanduses mitmel korral ka käsitletud. Baudais ja Maiga (2022) on argumenteerinud EUTM Mali missiooni vajalikkusest, väljakutsetest ja tulemuslikkusest. Autorid annavad ülevaate koolitus- ja nõustamistegevustest, hinnates nende poliitilisi ja operatiivseid mõjusid. Artiklis jõutakse järeldusele, et EUTM on avaldanud mõju armee sõjalise suutlikkuse suurendamisele, kuid rõhutatakse vajadust parandada koordineerimist Mali relvajõududega. Orzáez (2015) käsitleb EUTM Mali väljakutseid, sealhulgas piisava varustuse tagamist, jätkusuutlikku ja

tõhusa kohaliku armee kujundamist. Dicke (2014) uurib EUTM Malit, kui Euroopa julgeoleku integratsiooni juhtumiuuringut ning leiab, et koalitsiooniväed on olnud edukad kohaliku armee treenimisel. Artiklites joonistub välja, et EL on olnud üldiselt edukas konfliktide lahendamise kaasaaitamisel, kuid mõningal määral on olnud puudusi, eelkõige koordineerimine ja kohalikul tasemel usaldusväärse valitsuse kinnistamisel.

Somaalia puhul on hinnangud olnud kriitilisemad. Euroopa Liidu väljaõppemissiooni Somaalias kritiseerib Oksamytna (2011a) oma artiklis eelkõige sellepärast, et keskendutakse rohkem konfliktide ohjeldamisele, kui lahendamisele ning tähelepanuta on jäetud kohalikud võimud. Skeppström jt. (2015) uurivad ja seavad kahtluse alla treeningmissioonide tulemuslikkuse, sest see pole täielikult kooskõlas julgeolekureformiga. Baudais jt. (2022) on hinnanud artiklis, et Euroopa Liidu treeningmissioonidel Malis ja Somaalias on kohalikele relvajõududele olnud marginaalne mõju. Peamiseks argumendiks on toodud, et keskendutakse taktikalistele tegevustele mitte julgeolekujõudude professionaalsele reformimisele.

Aafrika regiooni arvestades on Somaalia ja Mali riikidena julgeoleku ja stabiilsuse seisukohalt keerulised piirkonnad. EL-i jaoks on mõlema riigi stabiliseerimine ebaseaduslikku rännet ja stabiilsust arvestades olulised riigid (Dicke, 2014). EUTM Somaalia ja EUTM Mali on operatsioonidena Euroopa Liidu ühise julgeoleku ja välispoliitika osad ning olulised välispoliitilised vahendid.

Tabelis 2 on loetletud erinevad aktiivsed operatsioonid, kuhu Euroopa Liit panustas 2020. aastal. Varasemalt on uurimustööd kirjutatud, et EL panustab maailmas erilaadsete operatsioonidega. Käesolevast tabelist (Tabel 2) on näha, et EL panustas 2020. aastal erinevatesse riikidesse tsiviil- ja sõjaliste missioonide või operatsioonidega, mõnel juhul kombineerituna. Näiteks Malisse, Somaaliasse ja Kesk- Aafrika Vabariiki panustati nii sõjalise, kui ka tsiviilmissiooni näol.

Tabel 2. Euroopa Liidu ÜJKP missioonid ja operatsioonid aastal 2020. Eesmärk on rahu tagamine ja konfliktide ennetamine. Ligi 5000 inimest oli lähetatud 2020 aastal erinevatesse EL operatsioonidele (Autori koostatud EEAS, 2020 põhjal).

1	Operatsioon, riik ja algusaasta	Militaarmissioonid	Tsiviilmissioonid
2	EUTM Mali, 2013	X	
3	EUCAP SAHEL Mali, 2014		X
4	EUTM Somaalia, 2010	X	
5	EUCAP Somaalia, 2012		X
6	EUCAP SAHEL Niger, 2012		X
7	EUTM Kesk- Aafrika Vabariik, 2016	X	
8	EUAM Kesk- Aafrika Vabariik, 2020		X
9	EU NAFOR Atlanta, 2008	X	
10	EUBAM Liibüa, 2013		X
11	EUNAVFOR MED IRINI, 2020	X	
12	EULEX Kosovo, 2008		X
13	EUFOR ALTHEA Bosnia ja Hertsegoviina, 2004	X	
14	EUPOL COPPS Palestiina territoorium, 2006		X
15	EUBAM Moldova ja Ukraina, 2005		X
16	EUAM Ukraina, 2005		X
17	EUMM Gruusia, 2008		X

Arvestades eelnevat teoreetilist ülevaadet Euroopa Liidu missioonidest ja operatsioonidest soovib autor näidata kahe juhtumi näitel EL-i tulemuslikkust treeningmissioonide läbiviimisel. Magistritöö eesmärk on hinnata Euroopa Liidu väljaõppemissioonide tulemuslikkust EUTM Mali ja EUTM Somaalia missioonide näitel ning selgitada välja tegurid, mis mõjutavad missioonide tulemuslikkust ja anda soovitusi ELi treeningmissioonide parendamiseks.

Eesmärgi saavutamiseks on magistritööle püstitatud järgmised uurimisküsimused:

1. Kui tulemuslikud olid EUTM Mali ja EUTM Somaalia aastatel 2010-2020?

1.1. Millisel määral püstitatud eesmärgid saavutati aastatel 2010- 2020?

1.2. Mis on olnud takistavad tegurid eesmärkide saavutamisel?

2. METOODIKA

Selles peatükis selgitatakse uurimisel kasutatud metoodika lähtekohtasid. Kirjeldatakse hindamismudelit, selle olulisi aspekte ning tuuakse välja vajakajäämised, mis võivad esile kerkida. Peatükk koosneb kolmest alapeatükist, millest esimeses kirjeldatakse uurimistöö disaini, teises metoodilisi iseärasusi ning viimases kirjeldatakse uurimistöös kasutatavaid andmeid.

2.1. Uurimistöö disain

Käesolev töö on võrdlev juhtumiuuring. Siinse uurimuse andmete kogumiseks ning analüüsimiseks kasutasin juhtumiuuringule iseloomulikke aspekte: „Juhtumiuuringuga uuritakse sügavuti üht või mitut indiviidi, programmi, sündmust, tegevust või protsessi. Juhtum(id) on piiritletud aja ja tegevustega. Uurija kogub teatud aja jooksul üksikasjalikku

informatsiooni, kasutades mitmesuguseid andmekogumismeetodeid.“ (Creswell & Creswell, 2018, lk 227; Õunapuu, 2014, lk 59)

Võrdlev juhtumiuuring annab võimaluse võrrelda Euroopa Liidu erinevaid missioone ning aitab tuua esile võrreldava üldistustaseme (Laherand, 2008). Juhtumite valikule tuginedes saab juhtumiuuringuid kasutada, mis on tehtud alates 2010. aastast, sest siis algas Somaalia treeningmissioon (Mali algas 2013). Mõlema asukohariigi mandaate on pikendatud korduvalt ning erinevatel aegadel tehtud ka juhtumiuuringuid konkreetsete missioonide kohta. Ajavahemik millele keskendutakse on 2010-2020. Antud ajavahemiku kasutamine on eesmärgipärane, sest võrreldavad missioonid käivitati ja on olnud töös samal perioodil, vahetult pärast Lissaboni lepingu jõustumist, millega laiendati EL-i kompetentse välis- ja julgeolekupoliitikas.

Mitut juhtumit hõlmavatel uuringutel on selged eelised ja puudused võrreldes ühe juhtumi analüüsiga. Mitme juhtumiga tõendeid peetakse sageli veenvamaks ja seetõttu peetakse üldiselt mitme juhtumi uuringut tugevamaks. Samal ajal ei saa ühe juhtumiga disainilahenduste põhjendus tavaliselt rahuldada mitut juhtumit. Definitsiooni järgi hõlmavad ebatavaline või äärmuslik juhtum, kriitiline juhtum ja ilmutuslik juhtum tõenäoliselt ainult ühe juhtumi uuringuid. Lisaks võib mitut juhtumit hõlmava uuringu läbiviimine nõuda suuri ressursse ja aega. Mitu juhtumit hõlmavate uuringute ülesehitus järgib analoogset loogikat. Iga juhtum tuleb hoolikalt valida nii, et üksikud juhtumiuuringud kas ennustaksid sarnaseid tulemusi või ennustaksid kontrastseid tulemusi (Yin, 2018, lk 91). Antud treeningmissioonide kõrgeim staap asub Brüsselis ning mõlemad on sama väejuhatuse alluvuses (Borrell, 2023). Operatsioonid käivitati mõne aastase vahega, Mali 2013 ja Somaalia 2010. Riikidena on nad olnud mõlemad Euroopa riikide asumaad ning *Freedom House* 2023 (Freedom House, 2023) raporti järgi ei ole riikides arenenud poliitilised õigused ja kodanikuvabadused piisaval tasemel, mis viitab sellele, et EL-il on võimalus aidata kaasa demokraatia ülesehitamisele. Suuremat pilti arvestades võib mitut juhtumit hõlmav uuring nõuda mitut juhtumit hõlmavat peatükki või jaotist, luues

piisavalt suure ristjuhtumite osa, et õigustada kogu uurimistööd, eraldi teisest analüüsidest, kus on üksikud juhtumiuuringud. (Yin, 2018, lk 281)

Yin (Yin, 2018, lk 71) pakub oma raamatus välja mitmeid muud tüüpi teooriaid, mida peaks analüüsi läbiviija kaaluma kasutusele võtta olenevalt oma töö erialast. Võimalikud teooriad, mida võiks kaaluda, oleksid individuaalsed teooriad, rühmateooriad, organisatsiooniteooriad ja sotsiaalsete õiguste teooriad. (Õunapuu, 2014, lk 52) Käesolev töö keskendub eelpool mainitud teooriatest organisatsiooniteooria uurimisele. Kitsamalt öeldes süvenetakse antud töös eelkõige organisatsiooni struktuuri ja funktsioonide, organisatsiooni tipptasemel toimimise ja organisatsioonide vaheliste partnerlussuhte uurimisele lõppeesmärgi saavutamisel, milleks on konfliktide ohjamine ja rahu tagamine uuritavates riikides.

Juhtumiuuring on empiiriline meetod, mis uurib kaasaegset nähtust „juhtumit“ sügavuti ja selle reaalses kontekstis, eriti kui piirid nähtuse ja konteksti vahel ei pruugi olla selgelt ilmsed (Yin, 2018, lk 45). Teisisõnu valisin juhtumiuuringu, sest soovin mõista reaalset juhtumit ja eeldada, et selline arusaam tõenäoliselt hõlmab selle olulisi kontekstuaalseid tingimusi, mis on magistritöö juhtumitega seotud.

2.2. Uurimuse metoodika

Käesoleva uurimuse läbiviimiseks otsustas autor valida kvalitatiivse lähenemise, sest kvalitatiivset sisuanalüüsi võib iseloomustada teksti süstematiseerimisena. Seda saab kasutada peaaegu kõigi tekstide sisu analüüsimiseks. Võrreldes kvantitatiivse analüüsiga on kvalitatiivne analüüs oluliselt paindlikum. Kuna antud temaatika kohta on kirjutatud mitmeid juhtumiuuringuid, kuid andmestikust puudub olulisel määral statistikat, siis eesmärgi saavutamiseks oli kvalitatiivne uurimus kõige sobilikum. Kvalitatiivne uurimine on lähenemine, mille eesmärk on avada ja mõista, millist tähendust üksikisikud või rühmad omistavad erinevatele sotsiaalsetele või inimlikele probleemidele. See uurimisviis hõlmab

mitmeid olulisi samme, sealhulgas protseduuride väljatöötamist, andmete kogumist ja andmeanalüüsi, mis liigub üksikasjadest üldisemate teemade poole, ning uurija tõlgendust, mis keskendub andmete üldistatusele. Kirjalik lõpparuandlus võib olla struktureeritud mitmekesiselt vastavalt vajadustele. Kvalitatiivse uurimise praktikud hindavad lähenemisviisi, mis rõhutab induktiivset loogikat, individuaalse tähenduse mõistmist ning olukorra konteksti ja keerukuse tähtsust. (Creswell & Creswell, 2018, lk 51)

Dokumendianalüüsiks valisin rahu tagamisega, konfliktijuhtimisega, treeningmissioonidega, Somaalia ja Maliga seonduvad akadeemilised ja esmased allikad. Analüüsimiseks sobivaid artikleid otsisin ja selekteerisin palju ning oma töös kasutasin neid piisaval hulgal. Vältisin liiga paljude ja vähese olulise sisuga dokumentide koondamist ja töös kasutamist. Nagu on kirjutanud Mikko Lagerspetz (Lagerspetz, 2017) oma raamatus, et liialt paljude materjalide valimisel analüüsimiseks võib oht olla nö turistilikkusele. See tähendab seda, et dokumentide analüüsimisel võidakse jääda liialt pealiskaudseks ning ei ole võimalik minna süvitsi. Selle tulemusel tekib olukord, kus mitmest dokumendist võetakse väike osa ning tervikpilt võib jääda kesiseks ehk turistile omaselt näitab ta vaid üksikuid pealiskaudseid pilte oma sõpradele reisist.

Dokumendianalüüs on metoodiline lähenemine dokumentide ja materjalide uurimisele, mis võib anda väärtuslikke ajaloolisi teadmisi ja anda teavet jooksva uurimistöö jaoks. See meetod on kulutõhus ja võimaldab juurdepääsu teabele, mis ei pruugi olla muude uurimismeetodite kaudu kättesaadav. Kui sobivad dokumendid on leitud ja üle vaadatud, kategoriseeritakse andmed teemade, mustrite või kontseptsioonide tuvastamiseks. Seejärel analüüsitakse saadud andmeid, et teha uurimisteema kohta järeldusi ja tõlgendusi. (Bowen, 2009)

Kirjanduse ülevaate koostamisel on raske kindlaks teha, kui palju kirjandust retsenseerida. Selle probleemi lahendamiseks on Creswell välja töötanud mudeli, mis pakub kirjanduse ülevaate parameetreid, eriti kuna see võib olla kavandatud kvantitatiivse või sega meetodiga uuringu jaoks, mis kasutab standardset kirjanduse ülevaate osa. Kvalitatiivse uuringu jaoks võib kirjanduse ülevaade uurida käsitletava keskse nähtuse aspekte ja jagada see aktuaalseteks

valdkondadeks. Kuid kvalitatiivse uuringu kirjanduse ülevaadet, nagu varem käsitletud, saab ettepanekusse paigutada mitmel viisil (nt uurimisprobleemi põhjendusena, eraldi jaotisena, kogu uuringu läbilõikena, võrreldes tulemustega).(Creswell & Creswell, 2018, lk 100)

Temaatiline analüüs hõlmab andmete mustrite tuvastamist, et moodustada esilekerkivaid teemasid, mida kasutatakse analüüsikategooriatena. Kasutada võib ka eelmääratletud koode, eriti kui dokumendianalüüs täiendab muid uurimismeetodeid. Intervjuudest ja dokumentidest koostatud koodid ja teemad integreerivad erinevate meetoditega kogutud andmeid. Töö läbiviija peaks dokumentidest andmete valimisel ja analüüsimisel üles näitama objektiivsust ja tundlikkust (Bowen, 2009, lk 32). Magistritöös kasutati dokumentide temaatilist analüüsi eraldiseisva meetodina, analüüsi koostamisel kasutasin kodeerimise süsteemi, kus määrasin dokumendid erinevatesse kategooriatesse sõltuvalt sellest, millist missioonidega seotud aspekti tekstis kirjeldati ning millised olid lõppjäreldused.

2.3.Andmed

Magistritöös kasutatakse sekundaarseid andmeid. Juhtumiuuringu läbiviimiseks võib koguda andmeid erinevatest allikatest, sealhulgas dokumentidest, arhiivimaterjalidest, intervjuudest, otsevaatlustest, osalusvaatlustest, toodetest ja kunstiteostest. Usaldusväärsuse tagamiseks tuleks kasutada mitut allikat, koondada andmed andmebaasi ning järgida tõendusahela põhimõtet. Oluline on märkida, et selline andmete kogumise meetod võib olla kulukas ja teadlasel peaks olema teadmisi erinevate andmekogumismeetodite osas. Rikkalike andmete analüüsimiseks on kõige sobivam viis andmebaasi loomine. Järgides tõendite ahela põhimõtet, peavad uurimisaruandes esitatud tõendid olema samad, mis koguti hooletuse või tajumisvigade vältimiseks. (Laherand, 2008, lk 85; Yin, 2018, lk 85–106)

Magistritöö ootuste uurimiseks valisin esiteks akadeemilised allikad, mis annavad ülevaate Euroopa Liidu välispoliitilistest suundadest Aafrikas. Teiseks Euroopa Liidu ametlikud

väljaanded ja kolmandaks statistilised andmed, mis näitavad analüüsitavate riikide demokraatia arengut. Kasutatud on muuhulgas ka varasemaid juhtumiuuringuid treeningmissioonide kohta Malis ja Somaalias.

Siinkohal on oluline märkida, et kvalitatiivne uurimus nõuab tugevaid andmekogumise tehnikaid ja uurimisprotseduuri dokumenteerimist. Üksikasjalik teave selle kohta, kuidas uuring kavandati ja läbi viidi, tuleks esitada uurimisaruandes. Dokumendianalüüsi põhjendus seisneb selle rollis metoodilises ja andmetriangulatsioonis, dokumentide tohutus väärtuses juhtumiuuringutes ning selle kasulikkuses eraldiseisva meetodina kvalitatiivse uurimistöö erivormide jaoks. Arusaadavalt võivad dokumendid olla ainsaks vajalikuks andmeallikaks kavandatud uuringute jaoks, nagu hermeneutilise uurimise puhul või ainus allikas ajaloo- ja kultuuridevahelises uurimistöös. Muude uuringute puhul peaks uurija hoiduma liigsest dokumentidele tuginemisest (Bowen, 2009, lk 29).

Dokumendianalüüsil on Boweni (2009, lk 31) sõnul mitmeid eeliseid uurimuse läbiviimisel näiteks:

- See on tõhus meetod võrreldes teiste uurimismeetoditega, dokumendianalüüs on vähem aeganõudev. See nõuab andmete valimist kogumise asemel.

- Kättesaadavus: paljud dokumendid on avalikus omandis ning ilma autorite nõusolekuta avalikult kättesaadavad, mis muudav antud uurimisviisi teadlaste jaoks atraktiivseks.

- Kulutõhusus: kuna dokumendid on kellegi poolt juba koostatud, siis jääb järele vaid nende kogumine, hindamine ja selekteerimine, mis muudab dokumendianalüüsi kulutõhusaks.

- Stabiilsus: Produtseeritud dokumendid on olemas ning ei uuene järjepidevalt, neid saab korduvalt lugeda ja kasutada.

- Täpsus: täpsete nimede, viidete ja sündmuste üksikasjade lisamine muudab dokumendid uurimisprotsessis kasulikuks (Yin, 1994).

- Katvus: dokumendid pakuvad laia katvust; need hõlmavad ajavahemikku, paljusid sündmusi ja varieeruvust (Yin, 1994).

Dokumendianalüüs ei ole alati parim lahendus uurimuse läbiviimiseks. Allpool on kirjeldatud mitmeid dokumentidele omaseid puudusi:

- Ebapiisav detail: dokumendid ei ole tihti koostatud esialgse eesmärgiga uurimistööks, need luuakse uurimiskavast sõltumatult. Järelikult ei anna need tavaliselt uurimisküsimusele vastamiseks piisavalt üksikasjalikku teavet.

- Dokumendid võivad olla mõnikord kättesaamatud. Võib juhtuda, et vajalikud paberid on hävinenud või on tahtlikult avalikkuse eest varjatud.

Need on pigem potentsiaalsed piirangud, mis võivad esineda. Antud magistritöö puhul kaaluvad kuluefektiivsus ja tõhusus selgelt üle võimalikud piirangud.

Enda uurimistöö valimi koostamisel lähtusin eelnevalt selgelt määratletud ning läbimõeldud põhimõtetest. Võimalike juhtumite leidmiseks koostasin ülevaatliku tabeli. Kirjapandute ühine nimetaja oli, et tegemist pidi olema Euroopa Liidu poolt lähetatud ÜJKP operatsiooniga. Lisaks oli oluline, et tegemist oleks sõjalise treeningmissiooniga, millega panustati.

Magistritöös kasutatavad võrreldavad andmed on piiritletud ajavahemikuga, milleks on EUTM Somaalia ja EUTM Mali treeningmissioonide toimumise periood 2010- 2020. Kuivõrd EUTM Mali käivitati kolm aastat hiljem (2013), siis antud operatsiooni kasutatavad andmed algavad selle käivitamise ajahetkest. Euroopa Liidul on olnud, või käesoleval hetkel käimas, kokku neli treeningmissiooni ning uuringu võrreldavateks osutusid EUTM Mali ja Somaalia põhjusel, et mõlemad operatsioonid on Euroopa Liidu poolt lähetatud ning neid juhitakse sama juhtimiselemendi alt Brüsselis (*the Military Planning and Conduct Capability).* Lisaks on

mõlemad operatsioonid kestnud mitmeid mandaate ning ajalises mõõtmes üle kümne aasta. See lõi eelduse, et leidub piisavalt võrreldavaid andmeid mõlema operatsiooni kohta. Uurimistöö lisas 1 on kirjeldatud kõik neli EUTM-i ning nende põhjal valik tehtud.

Magistritöö andmete kogumiseks kasutasin enamasti internetis olevate andmebaaside akadeemilisi artikleid. Lisaks kasutasin ka raamatukogus olevaid Euroopa Liidu alaseid raamatuid. Euroopa Liidu ametlike dokumentide koondamiseks kasutasin institutsioonide kodulehti ning andmebaasi. Mitmeid olulisi infokilde sain ka meedia vahendusel. Euroopa Liidu ametlikud dokumendid ja missiooniaruanded andsid aja ja majanduslikku vaatenurga. Freedom House (2023) raportitest sain kvantitatiivseid andmeid demokraatia levikust riikides. Nimetatud andmete kasutamisel oli määravaks nende kättesaadavus, relevantsus, tõsiseltvõetavus ja usaldatavus.

Enda kvalitatiivse sisuanalüüsi teostamisel järgisin järgnevaid etappe:

1. Püstitasin uurimuse eesmärgi.
2. Tulenevalt eesmärgist uurimuse küsimused.
3. Uurimuse läbiviimise strateegia.
4. Panin paika valimi moodustamise põhimõtted.
5. Pärast uuritavate tekstide leidmist hakkasin kodeerima.
    a. Kodeerimine- tekstide mitmekordne põhjalik lugemine. Selles etapis märgistasin erinevatele dokumentidele märksõna sisu kohta, sest kodeerimine on kvalitatiivse sisuanalüüsi põhiline tegevus. Dokumendid jagasin erinevateks osadeks ning märgistasin vastavalt sellele millise teemaga olid artiklid seotud ning milline oli tulemus.

6. Kategoriseerisin tekstid sarnasuse alusel ning kirjutasin neile memod (vahekokkuvõtted).

7. Tulemuste kirjeldamine ning tõlgendamine koos teksti näidete ja tsitaatidega. Püüdsin vältida tekstide ümberkirjutamist, sest antud analüüs eeldab autori omi mõtteid ja argumentatsiooni, millest kirjutatakse ja kuidas kirjutatakse.

8. Põhjalik sisuanalüüs peegeldas artiklite tulemusi.

Tabel 3. Autori koostatud tabel peamistest analüüsitud allikatest.

Valitud dokumendid	Dokumendi liik	Analüüsitud andmed
The government and politics of the European Union. Bloomsbury Publishing.	Nugent, N. (2017)	Leiab, et Euroopa Liidul on oluline roll konfliktide lahendamisel maailmas, kuid see võib olla mõnevõrra keeruline olukorras, kus on vaja saada 27 liikmesriigi ühine otsus kiiresti lahendamist vajavas situatsioonis.
The European Union Training Mission in Mali: An Assessment.	Baudais, V., ja Maiga, S. (2022)	On argumenteerinud EUTM Mali missiooni vajalikkusest, väljakutsetest ja tulemuslikkusest. Autorid annavad ülevaate koolitus- ja nõustamistegevustest, hinnates nende poliitilisi ja operatiivseid mõjusid. Artiklis jõutakse järeldusele, et EUTM on avaldanud mõju armee sõjalise suutlikkuse suurendamisele, kuid rõhutatakse vajadust parandada koordineerimist Mali relvajõududega.
The EU's role in conflict prevention and peacebuilding: four key challenges	Ejdus ja Juncos (2018)	Euroopa Liit (EL) on üha enam kaasatud konfliktide ennetamisse ja jätkusuutliku rahu edendamisse väljaspool oma piire, seistes silmitsi selles valdkonnas peamiste väljakutsetega. ELi potentsiaal aidata kaasa konfliktide ennetamisele ja rahutagamisele on paljulubav, kuid senised tulemused jätavad arenguruumi. EL on tunnistanud vajadust lisada oma poliitikadokumentidesse kohalikud vaatenurgad, kuid selle õppesüsteemiga on endiselt probleeme.

CSDP missions and operations.	Meyer, C. O. (2020)	Lühikokkuvõttes tuuakse välja kolm tulemuslikkust takistavat põhilist ja valdkondadevahelist probleemi: i) liikmesriikide vastuolulised hoiakud jõu kasutamise suhtes; ii) ressursitõkked ja tõkked õigeaegsele Euroopa solidaarsusele; ja iii) lüngad varajase hoiatamise ja varajase tegutsemise vahel.
Local Ownership, Inclusivity and Civil-Military Synergy in EU External Action: The Case of EU Support to Security Sector Reforms in Mali	G. Vogelaar 2008	Dokumendi peamised järeldused viitavad sellele, et EL võiks suurendada oma tõhusust, rakendades sekkumiste kavandamisel, kavandamisel, jälgimisel ja hindamisel alt-üles lähenemisviisi. ELi jaoks on ülioluline integreerida oma sekkumised paremini kohalikku tegelikku olukorda, tehes koostööd kohaliku kodanikuühiskonnaga ning pakkudes platvorme tsiviiljärelevalve ja tagasiside mehhanismide jaoks. Selleks, et EL saaks paremini tegeleda julgeolekusektori reformi mittemateriaalsete aspektidega, on vaja rohkem keskenduda tsiviil- ja sõjategevuse kaasamise ja kohaliku omavastutuse aspektidele.
Faktilehed EUTM Somaalia ja EUTM Mali	EEAS	Missioonide eesmärgid, eesmärkide täitmine
Euroopa Liidu Nõukogu otsused	Euroopa Liidu nõukogu (2010-2020)	Otsuste analüüsimisel tuli välja EUTM Mali ja EUTM Somaalia mandaatide eesmärgid, eelarve, mandaadi aeg, panustavad liikmesriigid

Selleks, et mõista, kuidas kirjanduse ülevaates kirjeldatud Rodti (2014) poolt väljapakutud missioonide tulemuslikkuse hindamise meetodit rakendati, tuuakse järgnevalt välja info iga tulemuslikkuse indikaatori kohta, mida rakendatakse empiirilises osas Mali ja Somaalia juhtumitele (Tabel 4).

Tabel 4. Euroopa Liidu treeningmissiooni hindamine sisemiste ja väliste indikaatorite abil. (Autori koostatud ja edasi arendatud Rodt, 2014 põhjal)

Edukuse kriteeriumid	**Indikaatorid**	**Mõõdik**	
Sisemise eesmärgi saavutamine	Mandaadi jooksul saavutati võtmeülesanded	Mandaadi eesmärgid saavutati täies mahus	1. EL ise hindab, et eesmärgid on täielikult saavutatud 2. Välised toimijad ja/või teisesed (teaduskirjandus vm teine autor) allikad hindavad, et eesmärgid on täielikult saavutatud
		Mandaadi eesmärgid saavutati osaliselt	1. EL ise hindab, et kõiki eesmärke ei ole saavutatud 2. Välised toimijad ja/või teisesed allikad hindavad, et kõiki eesmärke ei ole saavutatud
		Mandaadi peamisi eesmärke ei saavutatud	1. EL ise hindab, et enamikke eesmärke ei ole saavutatud 2. Välised toimijad ja/või teisesed allikad hindavad, et enamikke eesmärke ei ole saavutatud
Sisemine sobivus	Õigeaegne, tõhus ja kuluefektiivne mandaadi elluviimine	Missioon viidi ellu õigeaegselt, tõhusalt ja kuluefektiivselt	1. EL ise hindab, et missioon on õigeaegselt, tõhusalt ja kuluefektiivselt ellu viidud 2. Välised toimijad ja/või teisesed (teaduskirjandus vm teine autor) allikad hindavad, et missioon on õigeaegselt, tõhusalt ja kuluefektiivselt ellu viidud
		Missiooni elluviimine viibis ja ei olnud tõhus ning kuluefektiivne	1. EL ise hindab, et missiooni elluviimine viibis, ei olnud tõhus ning kuluefektiivne 2. Välised toimijad ja/või teisesed allikad hindavad, et missiooni elluviimine viibis, ei olnud tõhus ning kuluefektiivne

Väliste eesmärkide saavutamine	Vägivalla jätkumine, vägivalla levik, eskaleerumine, intensiivistumine	Vägivalla jätkumist, levikut, eskaleerumist ja intensiivistumist ei ole toimunud	1. EL ise hindab, et vägivalla jätkumist, levikut, eskaleerumist ja intensiivistumist ei ole toimunud 2. Välised toimijad ja/või teisesed allikad hindavad, et vägivalla jätkumist, levikut, eskaleerumist ja intensiivistumist ei ole toimunud
		Vägivalla jätkumine, levik, eskaleerumine ja intensiivistumine on toimunud	1. EL ise hindab, et vägivalla jätkumine, levik, eskaleerumine ja intensiivistumine on toimunud 2. Välised toimijad ja/või teisesed allikad hindavad, et vägivalla jätkumine, levik, eskaleerumine ja intensiivistumine on toimunud
Väline sobivus	Diskrimineerimine, jõu kasutamise proportsionaalsus	Diskrimineerimist ei ole toimunud ja jõudu on kasutatud proportsionaalselt	1. EL ise hindab, et diskrimineerimist ei ole toimunud ja jõudu on kasutatud proportsionaalselt 2. Välised toimijad ja/või teisesed allikad hindavad, et diskrimineerimist ei ole toimunud ja jõudu on kasutatud proportsionaalselt
		Diskrimineerimine on toimunud ja jõudu ei ole kasutatud proportsionaalselt	1. EL ise hindab, et diskrimineerimine on toimunud ja jõudu ei ole kasutatud proportsionaalselt 2. Välised toimijad ja/või teisesed allikad hindavad, et diskrimineerimine on toimunud ja jõudu ei ole kasutatud proportsionaalselt

3. EMPIIRILINE ANALÜÜS

Selles peatükis analüüsitakse Euroopa Liidu välispoliitilisi tegevusi konfliktijuhtimise ja rahutagamise raames. Käesolev peatükk koosneb kolmest alapeatükist millest esimeses kirjeldatakse EUTM Mali konteksti, missiooni kirjeldust ning viiakse läbi tulemuslikkuse analüüs. Teises alapeatükis keskendutakse EUTM Somaalia missioonile ning selle tulemuslikkuse analüüsimisele. Kolmandas alapeatükis võrreldakse EUTM Malit ja EUTM Somaaliat, diskuteeritakse ning jõutakse uurimistöö järeldusteni.

Konflikti definitsiooni on Rodt järeldanud Uppsala konfliktiandmete programmi (*UCDP-Uppsala Conflict Data Program)* koostöös Oslo Rahvusvahelise Rahu uuringute Instituudiga (*PRIO- The Peace Research Institute Oslo*) kes on määratlenud relvakonflikti kui vaidlustatud kokkusobimatust, mis puudutab valitsust ja/ või territooriumi, kus relvastatud jõu kasutamine kahe osapoole vahel, millest vähemalt üks on osariigi valitsus ja põhjustab vähemalt 25 lahinguga seotud surmajuhtumit aastas. (Rodt, 2009, lk 18)

3.1.EUTM Mali

3.1.1. Kontekst ja missiooni kirjeldus

Mali on Aafrika mandri loodeosas ja Sahara kõrbe lõunaosas asuv riik, mis on üks Aafrika suurimaid, mille rahvaarv ulatub ligi 18 miljoni inimeseni (ÜRO, 2024). Euroopa riikidega võrrelduna on riigi pindala ligikaudu sama suur, kui Prantsusmaa, Saksamaa ja Soome kokku. Naised moodustavad elanikkonnast 49,97%, ning suur osa elanikest (66,2%) on nooremad kui 25-aastased. Majanduslikult on Mali üks vaesemaid riike maailmas ning ÜRO paigutab inimarengu indeksi järgi riigi 188. kohale, hoolimata sellest, et see saab suurt rahalist abi doonoritelt, eriti teistelt Aafrika riikidelt (UNDP, 2024).

Mali on alates 2012. aastast kogenud keerulist ja süvenevat julgeolekukriisi, mis on kombinatsioon majanduslikest, poliitilistest ja muudest valitsemispuudujääkidest. Julgeolekutingimuste halvenemise põhjuseks on pidevad kokkupõrked erinevate relvarühmituste vahel, kes võistlevad võimu ja territoriaalse kontrolli pärast. Territooriumi kontrollimise eesmärk erinevate osapoolte poolt on saavutada maa- ala kontroll, kus saab toitu kasvatada. Riik võitleb ka mitteriiklike relvarühmituste arvu suurenemise vastu. Süvenevat julgeolekukriisi süüdistatakse erinevate kohalike džihaadi rühmituste ja Al-Qaeda liitude ning araabia riikide toetatud organisatsioonide vahel. Alguses piirdus julgeolekukriis peamiselt äärealadega, kus riigi kontroll oli nõrk. Kriis on aga kiiresti levinud pealinna Bamakosse ja teistesse linnapiirkondadesse. Alguses suutis Mali riik Prantsuse sõjalise abi (operatsioon Serval) toel tagasi võtta mässuliste rühmituste (nt Mali islamiliikumine – Ançar Dine) poolt kaotatud territooriumeid põhja osas, sealhulgas linnad Gao, Timbuktu ja Kidal. Siiski on üldine julgeolekuolukord endiselt kriitiline. Halvenevad julgeolekutingimused nõuavad Mali riigilt ulatuslikke julgeolekuaparatuuri reforme ja tõhusa juhtimise korraldusi, et lahendada riiki tabanud mitmete kriiside keerulised ja mitmekülgsed põhjused. (Jayasundara-Smits, 2018, lk 237–238)

Pärast 2012. aasta poliitilist kriisi on EL suurendanud oma pühendumust Malile ja Sahelile, kasutades selleks erinevaid ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika (ÜJKP) raames kasutatavaid sekkumisvahendeid. Need vahendid on suunatud Euroopa Liidu funktsionaalsete ja normatiivsete eesmärkide saavutamisele. (Jayasundara-Smits, 2018, lk 233)

2013. aasta veebruaris algatati Euroopa Liidu väljaõppemissioon Malis (EUTM Mali), mille peamiseks eesmärgiks oli Mali relvajõudude koolitamine nii sõjalise suutlikkuse kasvatamiseks, kui ka inimõiguste teadmiste parendamiseks. Missiooni mandaat hõlmas lisaks rolli ka Mali sõjalise sektori reformi toetamisel. Missiooni tegevus oli keskendunud peamiselt pealinnas Bamakos asuva missiooni peakorteri ja väljaõppepaiga Koulikoro piirkonnale. Operatsioonile EUTM Mali panustasid 23 Euroopa Liidu liikmesriiki (EEAS, 2014b). 2015. aasta mais oli missioon suutnud välja õpetada kuus pataljoni, kus iga pataljon koosnes umbes

600 sõdurist. Lisaks on missiooni raames korraldatud detsentraliseeritud ümberõppekogunemisi, mis toimusid pataljonide enda baasides. EUTM Mali eesmärk on tõsta Mali relvajõudude võimekust ja valmisolekut, et aidata riigil toime tulla sisejulgeolekuohuga ning tagada parem kontroll oma territooriumi üle (European Union Institute for Security Studies., 2015, lk 23).

3.1.2. Tulemused ja saavutused

EEAS (2019) märgib oma aruandes, et eelnevalt püstitatud eesmärgid on täidetud ning toob esile uue mandaadi võtmeülesanded. Ka OECD andmetel on Euroopa Liidu treeningmissioon Malis erinevate mandaatide jooksul täitnud kõik sellele püstitatud eesmärgid (Tabel 5). Mali relvajõudude reakoosseisu ja ohvitseride teadmisi on parandatud sealhulgas rahvusvahelise humanitaarõiguse, naiste kaitse, tsiviilkaitse ja õigusriigi põhimõtete valdkonnas. Lisaks on hilisemas faasis lähenetud koolitaja koolitamise lähenemisviisile tuginedes. Igale sõdurile on antud põhiteadmised relvakonfliktide õigusest. Lisaks tagab see tegevus, et sõjaväeline tegevus on kooskõlas relvakonfliktide õigusega ning seega kaitseb paremini tsiviilelanikkonda. Aastate jooksul on EUTM Mali edukalt välja õpetanud kaheksa lahingugruppi, samas kui viis lahingugruppi on ümber õpetatud. Lisaks toimusid mitmed juhtimiskursused ja erialased koolitused. Kokku on EUTM väljaõppe saanud üle 8000 sõduri, mis esindab kahte kolmandikku Mali armeest. (EEAS, 2019; OECD, 2020)

Euroopa Liidu peamiseks eesmärgiks Malis oli kohaliku armee treenimine (Tabel 5), et see suudaks tagada riigis rahu ja läbi viia mässutõrje operatsioone. Siiski väidab Jayasundara-Smits 2018. aasta artiklile põhinedes, et selline lähenemine võib tekitada uusi esilekerkivaid probleeme. Esiteks võib keskendumine peamiselt sõduritele jätta tahaplaanile tsiviilelanikkonna koolitamise. Teiseks seab see lähenemine esikohale sõjaväe teadmised ja väärtused tsiviilisikute omade ees. Kuigi see võib aidata Mali armeel integreeruda rahvusvahelisse süsteemi, õppides doktriine ja rahvusvahelisi kaitseväelisi norme, võib see

samas viia ka kohalike kogukondade distantseerumiseni, jättes tähelepanuta nende reaalsuse ja igapäevaste julgeolekuohtude hindamise. (Jayasundara-Smits, 2018, lk 241)

Tabel 5. EUTM Mali eesmärgid erinevate mandaatide jooksul. Autori koostatud. Nõukogu otsused: 2013/34/ÜVJP, 2014/220/ÜVJP, (ÜVJP) 2016/446, (ÜVJP) 2018/716.

Mandaat	Eelarve	Eesmärgid
ESIMENE MANDAAT (2013–2014) 2013/34/ÜVJP	12,3 miljonit eurot	EUTM Mali eesmärk on reageerida Mali relvajõudude operatiivvajadustele, pakkudes järgmist: Mali relvajõudude väljaõppe toetamine; väljaõpe ja nõustamine juhtimise ja kontrolli, logistikaahela ning inimressursside, samuti rahvusvahelise humanitaar õiguse, tsiviilelanike kaitse ja inimõiguste valdkonnas. EUTM Mali eesmärgiks on karmistada tingimusi Mali relvajõudude üle seaduslike tsiviilvõimude poolt kohase poliitilise kontrolli teostamiseks. (Euroopa Liidu Nõukogu, 2013a)
TEINE MANDAAT (2014–2016) 2014/220/ÜVJP	27,7 miljonit eurot	Eesmärgid jäid samaks esimese mandaadiga. (Euroopa Liidu Nõukogu, 2014)
KOLMAS MANDAAT (2016–2018) (ÜVJP) 2016/446	33,4 miljonit eurot	EUTM Mali eesmärk on reageerida Mali relvajõudude operatiivvajadustele, pakkudes järgmist: Mali relvajõudude väljaõppe toetamine; väljaõpe ja nõustamine juhtimise ja kontrolli, logistikaahela ning inimressursside, samuti rahvusvahelise humanitaarõiguse, tsiviilelanike kaitse ja inimõiguste valdkonnas; rahulepingu raames läbiviidava desarmeerimis-, demobiliseerimis- ja taasintegreerimisprotsessi toetamine Mali taotlusel ja koordineerides MINUSMAga, viies läbi õppusi, et hõlbustada Mali kaasavat e relvajõudude ümberkorraldamist; G5 Saheli protsessi toetamine EUTM Mali poolt Mali relvajõudude toetuseks läbiviidavate tegevuste raames, aidates tõhustada koordineerimist ja koostalitlusvõimet G5 Saheli riiklike relvajõududega. (Euroopa Liidu Nõukogu, 2016a)

NELJAS MANDAAT (2018–2020) (ÜVJP) 2018/716	59,7 miljonit eurot	Selle uue mandaadi alusel on G5 Saheli toetamist tugevdatud koolituse ja nõustamistegevuse kaudu, pikendades samal ajal missiooni 18. maini 2020. EUTM Mali eesmärk on reageerida Mali relvajõudude ja G5 Saheli ühendvägede operatiivvajadustele, pakkudes järgmist: a)Mali relvajõudude väljaõppe toetamine ja nende nõustamine, sealhulgas piirkondades toimuva detsentraliseeritud tegevuste kaudu, samuti hariduse toetamine rahvusvahelise humanitaarõiguse, tsiviilelanike kaitse ja inimõiguste valdkonnas; b) rahulepingu raames läbiviidava desarmeerimis-, demobiliseerimis- ja taasintegreerimisprotsessi toetamine Mali taotlusel ja koordineerides MINUSMAga, korraldades õppusi, et hõlbustada Mali kaasavat relvajõudude ümberkorraldamist; c) G5 Saheli protsessi toetamine sihtotstarbelise nõustamise ja väljaõppe toetamise kaudu, et võtta kasutusele G5 Saheli ühendväed. (Euroopa Liidu Nõukogu, 2018a)

Teises peatükis kirjeldati operatsioonide sisemise edukuse hindamise kriteeriumeid. Sisemine sobivus hindab, kas missioon viiakse ellu plaanipäraselt. Õigeaegsus, tõhusus ja kulutasuvus on selle kolm põhinäitajat. Need viitavad õigeaegsele otsuste tegemisele, kuna lepitakse kokku või vaadatakse läbi mandaadi-, missiooni- ja operatsiooniplaanid, ning need hõlmavad tõhusat eelarvestamist, planeerimist, ettevalmistamist, genereerimist, väljaõpet ja personali ja riistvara kasutuselevõttu. Tõhus missioon täidab oma ülesandeid võimalikult kiiresti ja tõhusalt, ilma et see kahjustaks selle mõju. Täieliku sisemise asjakohasuse saavutamiseks ei tohi missiooni kulud – nii poliitilised kui ka rahalised üles kaaluda saadavat kasu.

Dicke (Dicke, 2014, lk 98–107) väidab oma artiklis, et EUTM Mali sisemine sobivus oli edukas. Oma väitele tuginedes toob ta Euroopa Liidu tegevuse tugevuseks Mali operatsiooni käivitamise. Mali Vabariigi president taotles Euroopa Liidult abi riigis korra taastamiseks 2012 aasta detsembris. Pärast taotlust algas Euroopa Liidu tasemel analüüsimine abiandmise ulatuse ja võimalikkuse kohta. EL nõukogu otsusega võeti vastu operatsiooni lähetamise kord (Euroopa Liidu Nõukogu, 2013a). Juba kuu aega hiljem otsustati käivitada EUTM Mali (Euroopa Liidu

Nõukogu, 2013c). Missiooni edu tagas erinevate institutsioonide ja liikmesriikide omavaheline koostöö ja kooskõlastatus. Ka Koenig (2016) väidab oma läbiviidud uurimistöös, et EL sai EUTM Somaalia planeerimise ja käivitamise parimaid praktikaid kasutada EUTM Mali käivitamisel. Samuti ei mõjutanud ressursitegurid otsustamisprotsessi niivõrd märkimisväärselt, kui Somaalia puhul. EUTM Mali puhul võeti otsused Nõukogu tasemel kiiresti vastu ning koalitsiooniväed asusid sõdureid treenima 450 inimese suuruse kontingendiga ning 12,3 miljoni suuruse eelarvega (Tabel 6).

Lühikese ajaga operatsiooni käivitamine tagas ka selle, et ei kulutatud ebamõistlikult palju aega ja vahendeid erinevateks arutamisteks. Selle tulemusena suudeti saavutada otsused optimaalsete kuludega. Erinevate mandaatidega otsustati Euroopa Liidu Nõukogu tasemel missiooniks eraldatud raha ning põhimõte oli selles, et vahendid selleks tulevad EL ühiselt. Mali treeningmissiooni on panustanud enamus liikmesriike, lisaks kolmandad riigid, kes panustavad samadel alustel nagu liikmesriigid. Operatsiooni ühised rahastamiskulud tulid ATHENA eelarvest, mis on ELi loodud mehhanism ühiste kulude katmiseks (Euroopa Liidu Nõukogu, 2015b). Näiteks kaeti antud eelarvest staabi (juhtimiselement/ peakorter, Mali pealinnas Bamakos) jooksvad kulud, meditsiiniteenused ning vajadusel korral hädavajaliku varustuse tagamise. ATHENA eelarvesse panustavad liikmesriigid vastavalt enda majanduse suurusele. Missiooni rahastamine tuli olulisel määral ELi ühisest mehhanismist, mis näitab ühtset lähenemist. Liikmesriigid panustavad enda eelarvest vastavalt lähetatud inimressursi arvule jooksvad kulud näiteks olmele, toidule ja töötasudele. Dicke (2014) väidab, et EUTM Mali on olnud Euroopa Liidu julgeolekuoperatsioon, mis on näidanud edukat Euroopa julgeoleku integratsiooni eri liikmesriikide otsuste vastuvõtmise protsessil ja operatsiooni käivitamisel. Kokkuvõtteks võib väita, et EUTM Mali oli sisemiselt edukas, kuluefektiivne ja EL nõukogu tasemel kiiresti käivitatud operatsioon.

Vastavalt metoodika peatükis esitletud Rodt'i (2014) välise eesmärgi saavutamise mõõdikuid tuleb hinnata, kas operatsioon aitas edukalt lahendada konflikti vägivaldset külge. Selle edukust

saab hinnata selle järgi, kas vägivaldse konflikti jätkumine, levik, eskaleerumine ja intensiivistumine suudeti asukohariigis ära hoida.

Välise sobivuse kriteerium hindab operatsiooni vastavalt õiglase sõja põhimõtetele, mis reguleerib sobivat jõu kasutamist, nimelt diskrimineerimine ja proportsionaalsus. Hinnatakse seda, et juhul, kui ELi väed kasutasid jõudu, siis kas seda tehti asjakohasel viisil. Väline sobivus hindab seda, kas operatsioonist oli rohkem kasu kui kahju (proportsionaalsus) ja kas selle jõu rakendamisel eristati lahingus osalejaid ja mitteosalejaid. See tähendab seda, et koalitsioonivägedel tuleb selgelt eristada vastane, iga kahtlust äratav sõiduk või inimene relvaga ei pruugi olla lahingus osaleja. Järgnevalt toon välja erinevate autorite järeldused väliste eesmärkide saavutamisest EUTM Mali operatsiooni kaasmõjul.

Baudais & Maiga (2022) väidavad oma uuringu põhjal, mis hõlmas intervjuusid ja dokumentaaluuringuid, et EUTM Mali tegevusel oli operatiivtasandil positiivne mõju. Siiski seisis missioon silmitsi mitmete väljakutsetega oma volituste täitmisel ning Mali relvajõude (FAMA) süüdistati regulaarselt karistamatus kuritegude toimepanemises. Kui vaadata iga operatsiooni panust konkreetsemalt, ilmneb analüüsist mitmetahuline pilt. FAMA parem seis lahingutegevuses on oluline näitaja, kuid ükski nende operatsioon ei ole seni suutnud piirkonna konfliktidünaamikat oluliselt vähendada. Vaatamata sellele on relvajõudude reageerimise paranemine Malis kahtlemata kõige nähtavam mõju. Samuti väidavad autorid, et järelkontrollimehhanismide puudumine pärast väljaõpet on aga tõsine puudujääk, mis takistab EUTM Malil hinnata koolitatavate pühendumust ja käitumist operatsioonide ajal. Praegu pole missioonil teavet selle kohta, kuhu väljaõppe saanud üksused pärast koolitust paigutatakse ning seega pole võimalik hinnata nende operatsioonide läbiviimise taset. Lisaks tuleb käsitleda rohkem inimõiguste ja rahvusvahelise humanitaarõiguse teemasid, nagu on väljendatud EUTM Mali mandaadis (Baudais & Maiga, 2022). Seega võib öelda, et EUTM Mali täitis osaliselt eesmärgid välise sobivuse vägivalla levikuga (Tabel 6).

EUTM Mali vägede suhtes polnud varem, kui 21.03.2016 ühtegi rünnakut tehtud. Antud päeval rünnati terroristliku rühmituse poolt Mali pealinnas Bamakos asuvat EUTM Mali peakorterit. Ühtegi koalitsioonivägede sõdurit ega teenistujat vigastada ei saanud. Baasi julgeolekuüksus suutis rängemad tagajärjed ära hoida ning vastase rünnaku tõrjuda (Diallo & Diarra, 2016; Ministry of Defence of the Czech Republic, 2016; Press, 2016). Vägivalla levik Malis on järk-järgult vähenenud ning intensiivistumist ei ole tähendatud. See tähendab seda, et EUTM missioon on loonud väärtuse, mis riigis on vähendanud vägivaldsete intsidentide tekkimist. Freedom House (2020) andmetel on Mali Vabariigis toimunud mitmeid mässuliste kokkupõrkeid 2013- 2020 aastatel, kuid vägivaldseid akte on vähem pärast seda, kui EUTM Mali käivitati. Neile andmetele tuginedes võib väita, et EUTM Mali on andnud olulise tõuke riigis vägivaldsete aktide vähendamisele, sest riigis on rahvusarmee, kes suudab järjest enam korda ja rahu tagada.

Euroopa Liidu väljaõppemissiooni Malis (EUTM Mali) mõju leiavad Baudais & Maiga (2022) artiklis operatiivtasandil positiivselt, kuid selle volituste täitmisel ning inimõiguste ja rahvusvahelise humanitaarõiguse tagamisel ilmnesid väljakutsed. Kuigi missiooni panusel on olnud positiivne mõju Mali relvajõudude (FAMA) võimekusele, esines regulaarselt probleeme väärkäitumisega mida ei karistatud relvajõudude poolt. Koolitusjärgsete järelmeetmete puudumine takistab koolitatavate pühendumuse ja käitumise hindamist operatsioonide ajal. Väideti, et selline olukord võib seada kahtluse alla missiooni efektiivsuse ja jätkusuutlikkuse ning võib mõjutada ELi mainet rahvusvahelise rahutagajana. Oluline on luua süsteem, mis võimaldaks jälgida koolitatavate käitumist ja tagada nende pühendumus inimõiguste ja humanitaarõiguse austamisele operatsioonide ajal (Baudais & Maiga, 2022).

Krizsán (2014) rõhutas, et Euroopa Liidu poliitika võib olla eeskujuks edaspidiseks kriisiohjamiseks rahvusvahelistes konfliktides. EL tunnistas, et sotsiaalse ja majandusliku arengu pikaajalised mõjud on tugevas korrelatsioonis sisejulgeolekuga ning selle säilitamiseks ja parendamiseks ei ole paremat võimalust, kui siseriikliku stabiilsuse tagamine. Ta väidab, et on oluline ka Euroopa kodanikele argumenteeritult kommunikeerida, miks kulutatakse sadu

miljoneid eurosid Aafrika piirkonna heaks ja miks on see Euroopa kogukonnale kasulik (Krizsán, 2014, lk 256).

Euroopa Liidu rahutagamise on tähelepanuväärne ka rõhu asetusena rahvusvahelisele humanitaarõigusele. Oluline on Mali sõdurid austaksid inimõigusi, nii saab elanikkond tunda, et relvajõud võitlevad nende eest ja nad ei puutu või puutuvad vähem kokku ahistamise ega raskemate kuritegudega. Väljaõppe läbiviijate sõjaliste ja rahvusvaheliste õiguste õpetamise kõrval on oluline ka liikmesriikide ettevõtmised, mis lähenvad neid kohalike ja kohalike kogukondadega. Näiteks oli mitmeid EL ja liikmesriikide endi ettevõtmisi, kus aidati kohalikele koolidele õppevahendeid soetada või Eurooplasele tavalisena näivaid mänguasju kohalikele lastele annetamisega. Kõige selle kõrval on oluline ka, et EL vägede ja normatiivide populaarsuse suurendamiseks mängib olulist rolli piirkonna stabiilsus ja rahvusvahelise koalitsiooni eesmärkide läbipaistvus. Lisaks võib see takistada islamistidel baasi taasloomast, veendes kohalikku elanikkonda neid toetama, mis on üldiselt suur probleem, millega puututakse kokku terroristidega võideldes.

Kokkuvõttes võib järeldada, et on tervitatav idee anda abikäsi avaliku korra taastamisel, võimaldades kohalikel jõududel väljakutsetega võidelda ja piirkonnas rahu tagada. Riigi poliitilise kliima stabiliseerimiseks on aga lähitulevikus vaja märkimisväärset panust. Demokraatia peab juurduma Mali valitsevates põhimõtetes, vastasel juhul saab väljaõppinud sõdureid kergesti ümber suunata võitlema muudel põhjustel selle asemel, et kaitsta elanikkonda ja avaliku korda. Rahvusvahelised organisatsioonid, ÜRO ja EL peaksid jätkama Saheli piirkonna stabiliseerimist ja rahu tagamist väidab Krizsán (2014, lk 256).

Kõrvalisi aspekte vaadatuna sai Mali olulisel määral tulu seal viibinud sõduritelt. Magistritöö autori isikliku kogemuse põhjal Malis aastal 2016 saab öelda, et kohalik elanikkond oli EUTM üksuste suhtes positiivselt meelestatud võrreldes näiteks MINUSMA esindajatega. Kohalike meelestatus oli positiivne, sest tunnetati selgelt, kuidas Euroopa Liidu üksused aitavad kaasa

nende riigi kaitseväe treenimisse ning selle tulemusel rahulikuma keskkonna loomisele kohalikele (Lepaste, 2016).

Tabel 6. Euroopa Liidu treeningmissioon Malis. Sisemiste ja väliste indikaatorite saavutamine.

Edukuse kriteerium	**Indikaator**	**Mõõdik**	**Tulemus**
Sisemise eesmärgi saavutamine	Mandaadi jooksul saavutati võtmeülesanded (Tabel 5)	Mandaadi eesmärgid saavutati täies mahus, nii EL kui väliste hinnangute alustel	Edukas
			Edukas
Sisemine sobivus	Õigeaegne elluviimine	Missioon viidi ellu õigeaegselt, tõhusalt ja kuluefektiivselt, nii EL kui väliste hinnangute alustel	Edukas
	Tõhus mandaadi elluviimine		Edukas
	Kuluefektiivne		Edukas
Väliste eesmärkide saavutamine	Vägivalla jätkumine	Vägivalla jätkumist*, levikut, eskaleerumist ja intensiivistumist ei ole toimunud, nii EL kui väliste hinnangute alustel	Edukas*
	Vägivalla levik		Edukas
	Eskaleerumine		Edukas
	Intensiivistumine		Edukas
Väline sobivus	Diskrimineerimine	Diskrimineerimist toimus vähesel määral väliste hinnangute alustel	Osaliselt edukas
	Jõu kasutamise proportsionaalsus	Jõudu kasutati proportsionaalselt, nii EL kui väliste hinnangute alustel	Edukas

*Toimus üksik rünnak EUTM Mali koalitsioonivägedele 2016 aastal (Diallo & Diarra, 2016; Ministry of Defence of the Czech Republic, 2016; Press, 2016).

3.2.EUTM Somaalia

Euroopa Liidu treeningmissioon Somaalias (EUTM Somaalia) käivitati 2010. aasta aprillis ühena esimestest liidu väljaõppemissioonidest. Antud operatsiooni volitused hõlmasid Somaalia sõdurite väljaõpet ning põhipingutus oli esialgselt väljaõppe läbiviimine Ugandas, enne kui nad 2014. aasta alguses Somaalia pealinna Mogadishusse kolisid. Esialgu Ugandas väljaõppe läbiviimise põhjuseks on toodud erinevate autorite sõnul ohutase, mis oli Somaalias. EUTM on välja õpetanud enam kui 7000 Somaalia sõdurit. Väljaõppe mandaati pikendati korduvalt ning põhipingutuseks sai õpetajate õpetamine *(train the trainer)*, et hõlmata Somaalia relvajõudude nõustamis- ja juhendamistegevust ning saavutamaks pikaajalise eesmärgina iseseisvalt toimiva riikluse. Koos operatsioonidega Atalanta ja EUCAP Nestor on EUTM Somalia nüüd üks kolmest ÜJKP operatsioonist Aafrika Sarvel. (European Union Institute for Security Studies., 2015, lk 23)

3.2.1. Kontekst ja missiooni kirjeldus

Somaalia saavutas oma riigi iseseisvuse 1960. aastal, mil Briti Somaalimaa ja Itaalia Somaalia liideti üheks osariigiks. 1969. aastal haaras Siad Barre sõjaväelise riigipöördega võimu. Vägivallaga jõu kehtestamine sai uueks normaalsuseks riigis, et suruda maha need, kes režiimiga kaasa ei läinud (European Commission, 2008). Repressiivne režiim suurendas ka kahtluste ja vaenulikkuse tunnet, mis mõjutas väljavaateid saavutada eri klannide ühtsus pärast Barre langemist. Klannide jagunemisest said ärakasutamise näol kasu nii Itaalia, kui ka Ühendkuningriik. Barre kukutati 1991. aastal ning alates sellest ajahetkest ei ole riigis stabiilset korda ning normaalsele riigile iseloomulikku keskvalitsust. (European Commission, 2008; Skeppström & Nordlund, 2014, lk 13)

Euroopa Liit globaalse rahutagajana on saanud üha suurema tõuke maailmas konfliktide lahendamisel kaasa rääkimisel. Seda tõestab ka see, et EL on Somaaliasse sekkunud mitme

erineva operatsiooniga. Somaalia on riik, mis on viimase kümne aasta jooksul pälvinud rohkem tähelepanu, kuna seda nähakse endiselt, kui ebaõnnestunud riiki. Piraatluse ja terrorismi tõttu sekkus EL esimest korda 2008. aastal. Piirkonna stabiliseerimiseks on Brüssel käivitanud kolm erinevat missiooni: EU Navfor Atalanta, EUTM Somaalia ja EUCAP Nestor-Somaalia (Arconada-Ledesma, 2021). Mõningal määral on operatsioonid õnnestunud ning teised mitte nii väga, kuid oma magistritöös keskendun vaid EUTM Somaaliale, sest võrdluses on Euroopa Liidu treeningmissioonid.

Seoses riigi kokkuvarisemise pärandiga 1990. aastatel ja Al-Shababi relvarühmituste tekitatud julgeolekuohuga tervitas Somaalia valitsus, mida toetas ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon 1897 (2010) abipakkuvaid riike oma kaitseväge ja riiklust taastada. Lisaks mereväeoperatsioonile Somaalias käivitas EL 2010. aasta aprillis sõjalise väljaõppemissiooni EUTM Somaalia (EUTM-S) mille eesmärk oli tugevdada ja ümber korraldada Somaalia relvajõudude riiklikku suutlikkust. Riigis valitsenud poliitilise ja julgeolekuolukorra tõttu viidi operatsioon esialgu läbi Ugandas, enne kui see 2014. aasta alguses viidi Somaalia pealinna Mogadishusse. Euroopa Liidu treeningmissioon Somaalias (EUTM Somaalia) käivitati 2010. aasta aprillis ühena esimestest liidu väljaõppemissioonidest. Antud operatsiooni volitused hõlmasid Somaalia sõdurite väljaõpet ning põhipingutus oli esialgselt väljaõppe läbiviimine Ugandas, enne kui nad 2014. aasta alguses Mogadishusse kolisid. Ugandas esialgse väljaõppe läbiviimine põhjuseks on toodud erinevate autorite sõnul kõrge ohutase, mis valitses Somaalias. (Skeppström et al., 2015)

Üks suuremaid probleeme oli tõhusa Somaalia riikliku armee puudumine. Seda lünka täitma asudes loodi EUTM Somaalia (Williams & Ali, 2020, lk 3). 7. aprillil 2010 käivitas EL sõjalise väljaõppemissiooni EUTM Somaalia, et aidata tugevdada Somaalia üleminekuperioodi föderaalvalitsust ja institutsioone. Algselt toimus sõdurite väljaõpe Ugandas seoses tolleaegse Somaalia julgeolekuolukorraga ning tihedas koostöös Uganda Rahvakaitsejõududega (Euroopa Liidu Nõukogu, 2010). 22. jaanuaril 2013 pikendas Euroopa Liidu Nõukogu EUTM Somaalia volitusi 2015. aasta märtsini (Euroopa Liidu Nõukogu, 2013b). See kolmas mandaat sisaldas

olulist muudatust missiooni fookuses, millele lisandus koolituse rolli täiendamiseks strateegiline nõustamis- ja juhendamistegevus. 2014. aasta esimestel kuudel viidi EUTM Somaalia missiooni peakorter koos kõigi nõustamis-, juhendamis- ja koolitustegevustega ümber Somaalia pealinna Mogadishusse, mistõttu suleti kõik asukohad Ugandas. 16. märtsil 2015 pikendati 4. mandaadiga missiooni 2016. aasta detsembrini. Säilitades samal ajal oma väljaõppevõime, mis keskendub juhtimisele ja erikursustele, on missioon suurendanud oma nõustamistegevust, mille eesmärk on luua Somaalia kaitseministeeriumi ja SNA peastaabi pikaajaline suutlikkus. (Arconada-Ledesma, 2021; EEAS, 2017c, 2024; EPP, 2022; Oksamytna, 2011; Skeppström & Nordlund, 2014)

3.2.2. Tulemused ja saavutused

Poliitiliselt oli Somaalia treeningmissiooni eesmärk aidata tugevdada Euroopa Liidu partnerlust Aafrika Liiduga. Üldisemalt oli väljaõppemissiooni eesmärk näidata Euroopa Liidu võimet pakkuda sõjalist võimekust oma välispoliitiliste eesmärkide toetamiseks. Operatiivtasandil oli Somaalia sõjalise treeningmissiooni eesmärk aidata luua vägesid alles sündinud rahvusarmee jaoks, mis taastati alles 2008. aastal pärast laialisaatmist 1991. aastal, kui Somaalia keskvalitsus lagunes. (Williams & Ali, 2020, lk 3)

Eelkõige oli EUTM- S põhipingutus algusaastatel väljaõppe läbiviimine Ugandas ning kuni kompanii (umbes 150 sõdurit) suuruste üksuse koolitamine ning vastava võimekusega taktika õpetamine. Sealhulgas koolitati väljaõppe läbiviijaid Somaalia armees endas. EEAS väidab, et planeeritud väljaõppeesmärgid said piisaval tasemel täidetud. Kogu tegevus viidi läbi koos teiste rahvusvaheliste partneritega (EEAS, 2017c, lk 1; Williams & Ali, 2020).

EUTM oli aastaks 2015 välja õpetanud enam kui 4000 Somaalia sõdurit. Väljaõppe mandaati pikendati korduvalt ning põhipingutuseks sai õpetajate õpetamine *(train the trainer)*, et hõlmata Somaalia relvajõudude nõustamis- ja juhendamistegevust. EUTM Somaalia tegi koostööd

Ameerika Ühendriikide (USA), Aafrika Liidu Somaalia missiooniga (AMISOM) ning ÜRO abimissiooniga Somaalias (UNSOM). (European Union Institute for Security Studies., 2015, lk 23) (Arconada-Ledesma, 2021; Bressanelli & Trichilo, 2020, lk 54)

Kuuenda ja seitsmenda mandaadi jooksul (Tabel 7) korraldas väljaõppemeeskond peamiselt spetsiaalseid koolituskursusi SNA võimekuse suurendamiseks, õpetades välja uusi kohalike armee instruktoreid ning personali- ja juhtimiskursusi kuni pataljoniülema tasemeni. Samuti pakkus see nõu ning juhendas baasiülemat ja nende töötajaid. Lisaks on nad juhendanud SNA planeerimisharu. (EUTM Somalia, 2024)

Tabel 7. EUTM Somaalia eesmärgid erinevate mandaatide jooksul. Autori koostatud (Nõukogu otsused: 2010/96/ÜVJP, 2011/483/ÜVJP, 2013/44/ÜVJP, (ÜVJP) 2015/441, (ÜVJP) 2016/2239, (ÜVJP) 2018/1787)

Mandaat	**Eelarve**	**Eesmärgid**
ESIMENE MANDAAT alates 07.04.2010 2010/96/ÜVJP	4,8 miljonit eurot	1. Euroopa Liit viib läbi sõjalise väljaõppemissiooni (edaspidi „EUTM Somalia”), et toetada föderaalse üleminekuvalitsuse kui toimiva Somaalia kodanikke teeniva valitsuse tugevdamist. Eelkõige on ELi sõjalise missiooni eesmärk toetada ulatuslikke ja jätkusuutlikke võimalusi Somaalia julgeolekujõudude väljaarendamiseks, tugevdades selleks Somaalia julgeolekujõudusid, pakkudes spetsiaalset sõjalist väljaõpet ja toetades Uganda pakutavat väljaõpet 2 000 Somaalia noorsõdurile kuni rühma tasemeni (kaasa arvatud), sealhulgas pakkudes ohvitseridele ja allohvitseridele sobivat moodulipõhist ja oludele kohandatud väljaõpet. ELi sõjaline missioon teeb tihedat koostööd ja tagab koordineerimise teiste rahvusvahelise kogukonna osalejatega, eelkõige ÜRO, Aafrika Liidu missiooniga Somaalias (AMISOM) ja Ameerika Ühendriikidega. 2. Sel eesmärgil ELi korraldatav sõjaline väljaõpe toimub peamiselt Ugandas kooskõlas ELi missiooni poliitilise eesmärgiga toetada Somaalia julgeolekujõudude väljaõpet, nagu on määratletud 17. novembril 2009

		nõukogu heaks kiidetud kriisiohjamise kontseptsioonis. Kõnealuse ELi sõjalise missiooni üks element asub ka Nairobis. (Euroopa Liidu Nõukogu, 2010)
TEINE MANDAAT alates 2011 2011/483/ÜVJP	4,8 miljonit eurot	1. Et jätkuvalt toetada Somaalia föderaalse üleminekuvalitsuse kui toimiva ja kõiki Somaalia kodanikke teeniva valitsuse tugevdamist, toetab ELi sõjaline väljaõppemissioon (EUTM Somaalia) Somaalia julgeolekusektori arendamist, pakkudes riiklikele julgeolekujõududele sõjalist väljaõpet. Väljaõpe keskendub Somaalia riiklike julgeolekujõudude juhtimisstruktuuri, erivõimete ja enesekoolituse võimete arendamisele, eesmärgiga anda kohalikele asjaosalistele ELi koolitusalaseid teadmisi. EUTM Somaalia jätkab tegevust tihedas koostöös teiste rahvusvahelise kogukonna osalejatega, eelkõige ÜRO, Aafrika Liidu missiooniga Somaalias (AMISOM), Ameerika Ühendriikide ja Ugandaga ning nendega kooskõlastatult, ning kooskõlas kokkulepitud Somaalia föderaalse üleminekuvalitsuse nõuetega. 2. Sel eesmärgil korraldatav ELi sõjaline väljaõpe toimub jätkuvalt peamiselt Ugandas kooskõlas ELi missiooni poliitilise eesmärgiga toetada Somaalia julgeolekujõudude väljaõpet, nagu on määratletud 20. juulil 2011 nõukogu poolt heaks kiidetud muudetud kriisiohjamise kontseptsioonis. EUTM Somaalia elemendid asuvad ka Nairobis ja Brüsselis.” (Euroopa Liidu Nõukogu, 2011)
KOLMAS MANDAAT alates 2013 2013/44/ÜVJP	11,6 miljonit eurot	1. Liit viib ellu sõjalise väljaõppemissiooni eesmärgiga toetada Somaalia valitsusele aru andvate Somaalia riiklike relvajõudude ülesehitamist ja tugevdamist kooskõlas Somaalia vajaduste ja prioriteetidega. 2. Lõikes 1 sätestatud eesmärkide saavutamiseks lähetatakse ELi sõjaline missioon Somaaliasse ja Ugandasse, et juhendada, nõustada ja toetada Somaalia ametivõime seoses Somaalia riiklike relvajõudude ülesehitamise, Somaalia riikliku julgeoleku- ja stabiliseerimiskava rakendamise ning Somaalia riiklike relvajõudude väljaõppega. Samuti on ELi sõjaline missioon valmis toetama oma vahendite ja võimete piires teisi liidu osalisi nende vastavate volituste täitmisel Somaalia julgeoleku ja kaitse valdkonnas.

		3. Volitustes sisalduvate tegevuste rakendamine Somaalias sõltub Somaalia julgeolekuolukorrast ning poliitika- ja julgeolekukomitee poliitilistest juhistest.” (Euroopa Liidu Nõukogu, 2013b)
NELJAS MANDAAT alates 2015 (ÜVJP) 2015/441	17,5 miljonit eurot	1. Liit viib ellu sõjalise väljaõppemissiooni eesmärgiga toetada Somaalia valitsusele aru andvate Somaalia riiklike relvajõudude ülesehitamist ja tugevdamist kooskõlas Somaalia vajaduste ja prioriteetidega. 2. Lõikes 1 sätestatud eesmärkide saavutamiseks lähetatakse Somaaliasse ELi sõjaline missioon, et tegeleda nii institutsioonide ülesehitamisega kaitsesektoris strateegiliste nõuannete abil kui ka toetada otseselt Somaalia riiklikku sõjaväge koolitamise, nõuannete ja juhendamise kaudu. Samuti on ELi sõjaline missioon valmis toetama oma vahendite ja võimete piires teisi liidu toimijaid nende vastavate volituste täitmisel Somaalia julgeoleku ja kaitse valdkonnas.” 3. Missiooni peakorter asub Somaalias, Mogadishu rahvusvahelises lennujaamas Mogadishus. Peakorter toimib nii operatsiooni peakorterina kui ka vägede peakorterina. 4. Missiooni peakorteri alla kuulub Nairobis asuv kontakt- ja tugibüroo ning Brüsselis asuv tugiüksus.” (Euroopa Liidu Nõukogu, 2015a)
VIIES MANDAAT alates 2017 (ÜVJP) 2016/2239	22,94 miljonit eurot	1. Eesmärgid jäid samaks, mis neljandal mandaadil. (Euroopa Liidu Nõukogu, 2016b)

KUUES MANDAAT alates 2019-2020 (ÜVJP) 2018/1787	22,98 miljonit eurot	1. Eesmärkide saavutamiseks lähetatakse Somaaliasse ELi sõjaline missioon, et tegeleda nii institutsioonide ülesehitamisega kaitsesektoris strateegiliste nõuannete abil kui ka toetada otseselt Somaalia riiklikku sõjaväge koolitamise, nõuannete ja juhendamise kaudu. Alates 2019. aastast aitab ELi sõjaline missioon eelkõige kaasa Somaalia riikliku sõjaväe koolitussuutlikkuse arendamisele, et anda taktikaliste üksuste koolitustegevused selleks vajalike tingimuste täitmisel üle; ta juhendab seoses Somaalia enda koostatava ja pakutava koolitusega. Samuti on ELi sõjaline missioon valmis toetama oma vahendite ja võimete piires teisi liidu toimijaid nende vastavate volituste täitmisel Somaalia julgeoleku ja kaitse valdkonnas.“ (Euroopa Liidu Nõukogu, 2018b)

Vaatamata väljakutsetele, mis on seotud ELi väljaõppemissiooni käivitamisega Somaalias, on EUTM- l olnud positiivne mõju Somaalia kaitsesektori võimekuse arendamisele. Seatud eesmärkidega (Tabel 7) on EUTM Somaalia oma järjestikuste mandaatide jooksul välja õpetanud üle 6600 Somaalia rahvusarmee (SNA) sõduri, keskendudes allohvitseride, ohvitseride, spetsialistide ja koolitajate väljaõppele (EEAS, 2017a). Euroopa Liidu väljaõppeplaanid töötati välja koolitajate koolitamise põhimõttel, et anda tulevastele Somaalia armee instruktoritele vajalikku oskusteavet, et värsked ohvitserid ja allohvitserid saaksid uusi sõdureid õpetada. Väljaõppemissiooni mõju Somaalia vägede toetamisel on näidanud seda, et kursuse läbinud on otseselt saadetud rindele al-Shabaabi relvajõudude vastu. Selle tulemusel on vabastatud mitu varem okupeeritud linna, nimelt pealinn Mogadishu (Bressanelli & Trichilo, 2020). Julgeolekuolukorra dramaatilist paranemist Somaalias viimastel aastatel tuleb seostada ka EUTM Somaalia jõupingutustega mille tulemusel kontrollivad Somaalia väed nüüd Mogadishut, Kismayot, Baraawe ja kõige olulisemad Lõuna-Somaalia linnu.

Williams & Ali (2020) väidavad ning EEAS (2014, 2017b) kinnitab, et vastavalt püstitatud eesmärkidele (Tabel 7) oli 2011. aasta lõpuks EUTM Somaalia välja õpetanud umbes 1800 Somaalia sõdurit saavutades rühma taseme taktikalise väljaõppe. Selleks ajaks, kui EUTM

Somaalia 2014. aasta jaanuaris kogu oma tegevuse Somaalia pealinna Mogadishusse kolis, oli see oli välja õpetanud ligikaudu 3600 sõdurit. 2017. aasta augustiks oli treenitute arv tõusnud ligikaudu 5000 sõdurini. 2020. aasta augustiks oli EUTM Somaalia välja õpetanud ligi 7000 rahvusarmee teenistujat – ligikaudu pooled neist olid saanud jalaväeüksuse väljaõppe, lisaks eriala üksused, eriüksused ja allohvitserid ning ohvitserid.

Missiooni tegevust mõjutas oluliselt 2020. aasta COVID-19 pandeemia. Kuigi EUTM Somaalia jätkas koolitus- ja nõustamistegevust, siis tehti seda IT lahendusi kasutades, näiteks videokonverentsi kaudu. Missiooni koolitusmeeskond seadis oma peakorteris ja SNA koolituskeskuses sisse ka uue kaugõppesüsteemi, mis hõlmas EUTM Somaalia tõlkide kasutamist ja spetsiaalseid videotunde (Williams & Ali, 2020, lk 6).

EUTM Somaalia on missioon, mille õigeaegsus on teiste missioonidega võrreldes madal. EL sai taotluse osaleda Somaalia relvajõudude väljaõppe toetamises 26. mail 2009 ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1827 kaudu. Nõukogu asutas väljaõppemissiooni 15. veebruaril 2010 ja käivitati seitse nädalat hiljem, 7. aprillil. 2010. Lähem analüüs näitab, et see oli tingitud vähesest kiireloomulisusest, suurtest erimeelsustest poliitika- ja julgeolekukomitees, mis ei suutnud koguda suurt poliitilist kaalu, kõrge riski olemasolu ja sõjalise prioriteedi puudumisest. (Bressanelli & Trichilo, 2020, lk 54)

Kuigi Somaalia väljakutsed olid selged mitte ainult Euroopa Liidu liikmesriikidele, vaid ka rahvusvahelisele üldsusele üldiselt oli üksmeele leidmine keeruline. ÜRO Julgeolekunõukogu mai resolutsioon nõudis üksmeelt Somaalia riikidevahelise föderaalvalitsuse (TFG) toetamiseks. Kuigi EL andis märku oma kavatsusest reageerida ja aidata Somaalia üleminekuvalitsust juba 2009. aasta juulis võttis üksmeele leidmine aega ning oli vastuolulisi arvamusi operatsiooni kasulikkusest. Erinevalt EUNAVFOR Atalanta operatsioonist, kus oli tugev poliitiline konsensus piraatluse vastu võitlemise vajaduse osas, puudus EUTM Somaalia käivitamise otsustamisel konsensus. (Bressanelli & Trichilo, 2020, lk 54)

Liikmesriikide puuduliku konsensuse tõttu EUTM Somaalia käivitamisel tekkis olukord, kus vähesed riigid olid valmis osalema operatsioonil. Veelgi enam, ainult 13 liikmesriigi osalemine, kes lubasid missioonil osaleda kokku umbes 141 töötajaga näitas, et poliitiline huvi missiooni lähetamise vastu ei saavutanud kriitilist poliitilist massi (Bressanelli & Trichilo, 2020). Näiteks Ühendkuningriik, kes planeeris minimaalselt vägesid panustada Somaaliasse mõistis panustamise olulisust, kuid väljendas vähest huvi.

Poliitiliselt suurendas EUTM Somaalia olemasolu ELi usaldusväärsust Somaalia ametivõimude ja Aafrika Liidu õiguspärase ja järjepideva partnerina nende vajaduse korral, näidates, et EL suudab toetada sõjalisi operatsioone aktiivses sõjapiirkonnas. Kuid EL ei suutnud seda üksi teha. Ugandas (2010–2013) asudes pidi EUTM Somaalia lisaks Ugandale toetuma veel mitmele partnerile. USA osutas rahalist ja logistilist abi, osaledes treenitavate valimisel, õhutranspordi tagamisel ning varustuse andmisel. See oli kolmas kord, kui USA osales ÜJKP missioonis vahetult (Oksamytna, 2011a, lk 100; Williams & Ali, 2020, lk 8). Siiski ei möödunud koostööprotsess EUTM-i raames raskusteta. Arvestades valikuprotsessis osalevate osapoolte mitmekesisust viibis treenitavate vastuvõtmine. Kolonel Elul pidas selle põhjuseks Somaalia rasket olukorda ja harjumusi, mis valitses kohalike tasandil. Kokkulepetest kinnipidamine oli kohalike jaoks harjumatu (Oksamytna, 2011a, lk 100).

Paljud EUTM Somaalia koolitajad olid lähetatud liikmesriikide poolt kuni kuue kuuliste lähetustena. See suhteliselt lühike rotatsiooniperiood ja sellele järgnev personali voolavus EUTM Somaalia operatsioonil piiras missiooni suutlikkust luua suhteid SNA ja Somaalia kaitseministeeriumi piires. Isegi paremate juhtide kaasamisprogrammide korral oleks nõuanderühma liikmete jaoks olnud eriti kasulik pikemajaline rotatsioonide kasutuselevõtmine. Suur voolavus suurendas ka tegevuse järjepidevuse kahjustamise, kehva institutsioonilise mälu ja raskusi kohalikega ühisele arusaamale jõudmisega. (Williams & Ali, 2020, lk 9)

Williams & Ali (2020, lk 10) väidavad oma artiklis, et EUTM Somaalia tegevuse käegakatsutav mõju oli selle esimese seitsme aasta jooksul minimaalne, sest selle koolitustegevuse ja SNA

kohapealsete operatsioonide vahel puudus selge seos. Mõned autorite intervjueeritavad väitsid, et see võis isegi avaldada negatiivset mõju Euroopa Liidu mainele, kuna see oli aastaid väljaõppemissiooni töös hoidnud, ilma et väljaõppest oleks olnud otsene seos üksuste tegevusega lahingutegevuses. Võrrelduna näiteks Türgi ja USA poolt pakutud abiga. Tuginedes mitmetele intervjuudele väidavad autorid veel, et paljudel juhtudel oli problemaatiline kohaliku armee tasustamine. Tihti ei makstud palku õigeaegselt või üldse mitte. ÜRO kõrge ametnik märkis: „Kuidas oodata, et nad võitleksid, riskiksid oma eluga ja ei kasutaks väljapressimist, kui nad isegi ei tea, kuidas oma perekondi toita?“. Antud probleem puudutas otseselt EUTM Somaaliat, sest kohalike palgast moodustas olulise osa EUTM poolt makstud toetus. Jazeera treeninglaagris peatati isegi sõdurite õpetamine, sest tuli ilmsiks tõsiasi, et töötasu ei makstud sõduritele, sest kohaliku armee kõrgema taseme juht pidas seda kergeks rikastumise viisiks.

Liikmesriikide operatsioonile kaasamise protsessis sai takistuseks ka ressursitegurid, vaatamata sellele, et missiooni jagatud kulud olid absoluutses ja võrdluses väga madalad – 4,8 miljonit eurot (Tabel 7). Missioon algas 2010. aasta käivitamisel suhteliselt väikese summaga, kuid on järjest kasvanud moodustades kuuendal mandaadil (2019–2020) 22,9 miljonit eurot, mis näitab rahastamise kasvu alates selle algusest 450%. Ligikaudu 150 töötajaga missiooni puhul näitab see üheltpoolt suurt kulude kasvu, kuid teisalt on saavutatud järjest stabiilsem olukord riigis. Kuna USA pakkus isegi palkade katmiseks, logistika-, infrastruktuuri- ja transporditoetust, mis aitas veelgi kaasa missiooni kulutasuvuse suurendamisele, jäid rahastamisega seotud kaks olulist poliitilist kaalutlust püsima. Esiteks toimus missiooni planeerimine eurokriisi ajal ja üldise kokkuhoiu perioodil, mis mõjutas nii ÜJKP eelarvet, kui ka rahastuse suurust, mida panustanud liikmesriigid olid valmis kulutama. Teiseks jäid liikmesriigid murelikuks. et „investeering“ Somaalia treenimisse ei ole piisavalt „tasuv“. Mõne liikmesriigi jaoks tekitas muret see, et Euroopa Liidu sõdurite oskusteabega Somaalia sõdurid võivad hõlpsasti liituda Al-Shababiga (Oksamytna, 2011b). Teine tegur, mis takistas ELi kiiremat reageerimist oli eelneva sõjalise väljaõppemissiooni puudumine. EL oli alustamas täiesti uut sõjalise sekkumise vormi, mis kujutas endast uut missiooni kontseptsiooni riigisisese konfliktiga silmitsi seisvate

riikide tugevdamiseks (Skeppström et al., 2015). EUTM-S sõjaline planeerija märkis, oli EUTM Somaalia esimene ELi sõjaline väljaõppemissioon ja seda kasutati hiljem EUTM Mali käivitamise mudelina. Missiooni esialgse vormi poolest oli EUTM Somaalia eksperiment, mille eesmärk oli leida tasakaal mõistlikuma ja laiema ELi tegevuse vahel. (Bressanelli & Trichilo, 2020, lk 57–58)

Williams & Ali (2020, lk 9) leidsid oma artiklis, et EUTM Somaalia väljaõpe aitas sisendada SNA-s rohkem sõjalist distsipliini ja teatud vaimulikku korpust, mis olid siiani olnud kaks suurt armeed vaevanud probleemi. See võib olla kasulik riigipöörde riski vähendamiseks.

Kuna treeningmissioon Somaalias on kestnud tänaseks rohkem, kui kümme aastat on sellel olnud erinevate autorite andmetel oluline mõju riigi ja institutsioonide stabiliseerimisele. Leitakse, et EUTM-l on olnud julgeolekusektori stabiliseerimisel suurim positiivne mõju. Rahvusarmee õpetamine tagas selle, et sõdurid suutsid järjest enam riigis korda hoida. Selle tulemusel suurenes riigikord ning vähenes kuritegevus. Koolitustegevus hõlmas teemadena ka tsiviilisikute kaitset, inimõiguste tagamist ning konfliktidega seotud seksuaalse vägivalla ennetamist. Williams & Ali (2020, lk 15) leiavad, et läbiviidu väljaõppel on kaudselt positiivne mõju tsiviilelanikkonnale. Keset jätkuvat ebakindlust on nii riiklike kui ka valitsusväliste osalejate inimõiguste rikkumiste karistamatus normiks. Siiski on kodanikud viimastel aastatel kogenud tagasihoidlikku kodanikuvabaduste kasvu, kuna valitsus ja rahvusvahelised väed on Shabaabilt territooriumi tagasi võtnud (Freedom House, 2018). EUTM Somaalia koalitsioonivägedel ei ole hukkunud, kuigi alShabab on kaks korda kasutanud missiooni konvoide ründamiseks autopomme: 2018. aasta oktoobris ja 2019. aasta septembris (EEAS, 2018; Williams & Ali, 2020, lk 4).

ELi partnerlus Somaalias on seotud ÜRO-ga muu hulgas seetõttu, et EL tegutseb seal ÜRO mandaadi alusel. Täpsemalt ulatub ELi ja ÜRO partnerlus koostööni viimase agentuuridega. Näiteks on ÜRO uimastite ja kuritegevuse bürool ning Euroopa Liidul ametlik partnerlus. Koostöös vahetatakse uimastikuritegevuse ja piraatluse infot (Bressanelli & Trichilo, 2020, lk

114; Department of Defense Office of Inspector General, 2020). See näitab selgelt, et ühes regioonis töötab EL mitme organisatsiooniga ning viib ellu ÜJKP eesmärke.

Siiski tuleb märkida, et EUTM-i missioonid ei hõlma ainult vägede väljaõpet, vaid sisaldab ka olulist inimõigustega seotud väljaõppeplaani. See on ÜJKP raames toimuvate ELi missioonide puhul alates 2006. aastast. EUTM keskendub standarditele nagu demokraatia ja võrdsed õigused olenemata soost või etnilisest päritolust (Council of the European Union, 2011). Koolitatakse nii sõdureid kui ka kõrgemaid allohvitsere ja ohvitsere (Arconada-Ledesma, 2021, lk 8). Mitte ainult taktikalisele väljeõppele keskendumine loob eeldused selles, et inimõiguste õpetusi kantakse edasi kohalikes kogukondades. Seeläbi saavutatakse EUTM eesmärke ka alt üles põhimõttel. Pikaajalise edu saavutamiseks on vaja Euroopa Liidul näidata üles rohkem kindlameelsust, et riigis saavutataks stabiilsus.

Oksamytna (2011, lk 102) väidab oma artiklis intervjuudele tuginedes, et üldiselt hinnati EUTM Somaaliat Prantsusmaa, Uganda, Djibouti ja Sudaani varasemate koolitustega võrreldes "kõrgema kvaliteedi ja mitmekesisuse poolest" efektiivsemaks. Ilmselt hinnati EUTM-i paremaks sellepärast, et Euroopa Liidu koostöö erinevate liikmesriikide poolt „põllul“ ja juhtimiskeskuses andis tulemusi treenitud sõduritele ning seeläbi suutis armee saavutada maa-ala, kus valitsus sai tugevama positsiooni, kui varem.

Tabel 8. Euroopa Liidu treeningmissioon Somaalias. Sisemiste ja väliste indikaatorite saavutamine.

Edukuse kriteerium	**Indikaator**	**Mõõdik**	**Tulemus**
Sisemise eesmärgi saavutamine	Mandaadi jooksul saavutati võtmeülesanded (Tabel 7)	Mandaadi võtme eesmärgid saavutati täies mahus, nii EL kui väliste hinnangute alustel	Edukas
Sisemine sobivus	Õigeaegne elluviimine	Missiooni elluviimine viibis, nii EL kui väliste hinnangute alustel	Osaliselt edukas
	Tõhus mandaadi elluviimine	Mandaadi elluviimine viibis poliitilistel põhjustel, nii EL kui väliste hinnangute alustel	Osaliselt edukas
	Kuluefektiivne	Missiooni kulud olid väikesed, kuid poliitilise konsensuse leidmine viibis ja oli kulukas protsess, nii EL kui väliste hinnangute alustel	Ebaõnnestunud
Väliste eesmärkide saavutamine	Vägivalla jätkumine	Vägivaldsete akte on tehtud, kuid trend ei ole tõusuteel, nii EL kui väliste hinnangute alustel	Osaliselt edukas
	Vägivalla levik	Vägivald ei ole pidurdunud, kuid ei ole ka levinud, nii EL kui väliste hinnangute alustel	Edukas
	Eskaleerumine	Eskaleerumist ei ole Euroopa Liidu ja teiste autorite poolt tähendatud	Edukas
	Intensiivistumine	Vägivaldsete aktide intensiivistumist ei ole Euroopa Liidu ega teiste autorite poolt tähendatud	Edukas

Väline sobivus	Diskrimineerimine	Diskrimineerimist ei ole EL-i ega teiste autorite poolt tähendatud	Edukas
	Jõu kasutamise proportsionaalsus	Jõudu kasutati EL-i ja teiste autorite hinnangul proportsionaalselt	Edukas

Erinevad autorid leidsid EUTM-i parendamist vajavate kitsaskohadena, et missiooni mandaat käsitleb loogilist lünka sidususe osas. Väidetakse mõningast ebajärjekindlust missiooni operatiivplaneerimises. Täpsemalt seda, et EUTM Somaalia nõustamistegevus kippus tulema „alt üles“ üksikute koolitajate poolt, kes võtsid oma lähenemisviisi nende piirkonnas vajaminevatele kitsaskohtadele või vastasid Somaalia kolleegide abitaotlustele. Tulemuseks on killustatud jõupingutused, millel puudub järjepidevus ja mida sageli moonutab Somaalia keskendumine halvasti läbimõeldud prioriteetidele. Peamine sidususega seotud probleem oli aga see, et EUTM Somaalia mandaat keskendus kitsamalt koolitusele ja nõustamisele, ilma et oleks tagatud vajalikke võimeid, et osaleda oma treenitavate edasise tegevuse jälgimises, hindamises ja juhendamises. Märgitakse, et need elemendid on tõhusate sõjaväeüksuste väljaõpetamise protsessi olulised osad. (Williams & Ali, 2020, lk 16)

Väidetakse, et Somaalia armees teenis 2020 aastal ligikaudu 900 naist, EUTM Somaalia missioonis osales sel ajahetkel 15 naisteenistujat. Tuuakse välja olulisi kitsaskohti soolise võrdsuse kohapealt Somaalia armees ning EUTM naiste vähesust. Kuna riigi praegused tavad naiste ja meeste koostööst on mõnevõrra erinevad Euroopalikest siis on oluline, et naistele viiksid väljaõpet läbi naised ning soolise võrdõiguslikkuse nõustajad on olnud puuduvaks võimeks (Williams & Ali, 2020, lk 16).

Kokkuvõtteks võib öelda, et EUTM Somaalia puhul oli operatsiooni käivitamisel oluliselt rohkem takistusi, kui EUTM Mali puhul. Käivitamine sattus ajahetkele, mil valitses ülemaailmne finantskriis ning poliitiline tahe ja kogu protsess viibis. Siiski võtmeesmärgid said

täidetud ning kuna rahvusarmee sai väljaõpet siis hakkas olukord riigis muutuma paremuse poole.

3.3.Diskussioon ja järeldused

Analüüsitud juhtumiuuringud näitavad, et EL suudab ning on järjekindlalt näidanud end olevat kiire oma vägede paigutamisel pärast missiooni käivitamist (Tabel 9). Mõlemad missioonid saavutasid oma täieliku töövõime kahe kuu jooksul pärast Nõukogu otsust. Operatsioonide käivitamist hõlbustab eelnevate operatsioonide kohalolek näiteks Somaalias ja Malis. Operatsioonide käivitamise takistavaks teguriteks on olnud ebapiisav poliitiline tahe liikmesriikide poolt või ebaturvaline asukohariik koalitsioonivägede jaoks. Seda enam, et EL ei ole treeningmissioonidega sekkunud sõjaliselt vaid surmavat jõudu kasutatakse ainult enesekaitseks.

Lisaks on tuvastatud, et liikmesriigid on ettevaatlikud käivitatava missiooni riigi ohutaseme suhtes, mida nende sõdurid võivad taluda. EUTM Somaalia juhtum näitab, et EL vajas rohkem planeerimisaega selleks, et võtta kasutusele täiendavaid ettevaatusabinõusid. Kuna EUTM Somaalia käivitati esialgu Ugandas ohutaseme tõttu, siis võttis kogu protsess mõnevõrra rohkem aega. EUTM Mali juhtumit analüüsides leidis autor, et kuna Euroopa Liidu liikmesriikidel oli konsensus missiooni käivitamiseks ja ohutase oli madalam, kui Somaalias siis toimus kogu protsess kiiremini. Lisaks saadi kasutada EUTM Somaalia käivitamise parimaid praktikaid.

Missioonide käivitamisel oli oluline osa ka kogu maailmas toimunud finantskriisiga. Kuivõrd EUTM Somaalia käivitamine oli 2010 aastal siis sattus see ajahetkele, mil oli nii Euroopas kui ka maailmas teisigi väljakutseid. EUTM Mali käivitati 2013 aastal, mil Euroopa ja ülejäänud maailmas ei olnud finantskriisi enam nii terava tähelepanu all.

Tabel 9. EUTM Somaalia ja EUTM Mali missioonide võrdlus alates asukohariigi taotlusest kuni missiooni käivitamiseni.

Riik	Taotluse esitamine abivajava riigi poolt	EL Nõukogu otsus luua missioon	EL Nõukogu otsus missiooni käivitamiseks	Aeg Nõukogu otsusest käivitamiseni	Aeg taotlusest käivitamiseni
Somaalia	26.mai.2009 (UNSCR 1872)	15.veb.2010 (2010/96/CFSP)	07.apr.2010 (2010/197/CFSP)	7 nädalat	9 kuud
Mali	24.dets.2012 (UNSCR 2085)	17.jan.2013 (2013/34/CFSP)	18.veb.2013 (2013/87/CFSP)	4 nädalat	4 kuud

Kokkuvõtteks võib väita, et mõlemad operatsioonid olid edukad erinevatele mandaatidele püstitatud võtme-eesmärkide täitmisel (Tabel 10). EUTM Somaalia käivitamisel esines puudusi poliitilise taseme otsustamisel. Selle tingis ohutase Somaalias ning maailmas valitsenud finantskriisil, samuti vähene huvi missioonil osaleda liikmesriikide poolt. EUTM Mali puhul võib väita, et liikmesriikide huvi oli oluliselt suurem panustada, sest antud operatsiooni panustas ligikaudu kaks korda rohkem liikmesriike. Mali missiooni puuduseks leiab autor, et kohaliku armee puhul tuli esile inimõiguste rikkumisi kohalike elanike suhtes. See tähendab seda, et EL oleks pidanud lisaks taktikalisele tegevusele panustama rohkem ka inimõiguste koolitamisse. Selleks, et võimalikud tulevased operatsioonid õnnestuksid, oleksid aja ja kuluefektiivsed peaks liikmesriikide poolne otsustusprotsess olema efektiivsem.

Tabel 10. Autori koostatud tabel EUTM Somaalia ja EUTM Mali operatsioonide tulemuslikkuse võrdlemiseks.

Operatsioon	Sisemiste eesmärkide saavutamine	Sisemine sobivus	Väliste eesmärkide saavutamine	Väline sobivus
EUTM Somaalia	Edukas	Osaliselt edukas	Edukas	Edukas
EUTM Mali	Edukas	Edukas	Edukas*	Osaliselt edukas

Analüüsitud artiklitest joonistub selgelt välja, et Euroopa Liidu riik, millel on ajalooline taust, näiteks Mali või Somaaliaga, on rohkem huvitatud ja kaasatud antud piirkonda operatsioonide lähetamiseks. Näiteks Mali- Prantsusmaa, Somaalia- Itaalia. Kuna EL on Malis ja Somaalias keskendunud riigi kohaliku armee treenimisele, et nad saaksid ise oma territoriaalset terviklikkust hoida ja demokraatlikku valitsust toetada, siis see loob eelduse, et kohalik armee suudab tulevikus ise rahu tagada. Võrreldes näiteks USA sekkumisega Iraagis ja Afganistanis, kus liitlasväed suunasid esialgu põhirõhu vastase elimineerimisele kuivõrd kohaliku armee treenimisele. (Krizsán, 2014, lk 255)

Somaalia pikaajaline kodusõda on sotsiaalse protsessi tulemus riigis on aastakümneid kestnud, kujundanud kodumaised, piirkondlikud ja rahvusvahelised eripärad. Aastatepikkune rahvusvaheline osalus ei ole andnud märkimisväärseid tulemusi. See ebaõnnestumine on toonud esile ülalt-alla lähenemisviiside ebapiisavuse, mis jätavad tähelepanuta Somaalia sotsiaalse ja ajaloolise ainulaadsuse. Väga killustatud keskkonnas on ainus võimalus tõhusalt toetada riigi institutsioone ja armeed, et need suudaks iseseisvalt rahu ja stabiilsust riigis tagada.

Uurimistööst joonistub selgelt välja, et EL suudab olla rahu ja stabiilsuse tagajana geopoliitilises maailmas tegija, kui kasutataks parimaid praktikaid, mida on eelnevate operatsioonidega omandatud. Analüüsitud juhtumiuuringud näitavad, et EL suudab ja on järjekindlalt näidanud end olevat väga kiire oma vägede paigutamisel pärast missiooni

käivitamist. Iga missioon saavutas oma täieliku töövõime kahe kuu jooksul pärast missiooni käivitamist.

Magistritöö kinnitab planeeritud ootusi ja töö oluline järeldus on see, et stabiilsust vajavatesse riikidesse treeningmissioonidega panustades on võimalik luua pikaajaline stabiilsus ja areng riigis. Treeningmissioonid on tõhus vahend julgeoleku ja stabiilsuse tagamisel Aafrikas, Euroopas ja maailmas üldiselt. Võttes aluseks uurimistöö analüütilise panuse, võib järeldada, et EL suudab üha enam integreerida sõjalised vahendid oma üldisesse välispoliitika võimekusse ning järgnevate operatsioonide käivitamise teha efektiivsemaks, kui on olemas poliitiline tahe.

KOKKUVÕTE

Vägivaldne konflikt, rahu ja stabiilsuse tagamine ning juhtimine on keerulised nähtused. Nende keerukuste lahendamisel tuleb hinnata ka seda kuivõrd õnnestunult või ebaõnnestunult operatsioon on käivitatud ja stabiilsuse lahendamisele kaasa aidatud. EL on reageerinud abivajavate riikide taotlustele, et neis rahu ja stabiilsust tagada. Oluline on hinnata kuidas liit ja liikmesriigid sellega on toime tulnud, leida vajakajäämised, et edasistes samalaadsetes konfliktide lahendamises kasutada parimaid praktikaid. Nende probleemidega tegelemata jätmine võib kaasa tuua analüütilise arusaamatuse, vale poliitika kujundamise ja halvimal juhul vähem eduka sõjalise konfliktijuhtimise operatsiooni. Käesolev magistritöö hindas Euroopa Liidu treeningmissioone Somaalias ja Malis. Selle uurimistöö eesmärk oli hinnata Euroopa Liidu väljaõppemissioonide tulemuslikkust EUTM Mali ja EUTM Somaalia missioonide näitel ning selgitati välja tegurid, mis mõjutasid missioonide tulemuslikkust ja andis soovitusi ELi treeningmissioonide parendamiseks. Selle uurimistöö analüütiline fookus oli lühiajaliste mõjude hindamisel. Töö akadeemiline panus oli tulevastele samalaadsetele uurijatele anda eeldused ja teoreetilised arusaamad pikaajalise uuringu läbiviimiseks.

Magistritöö eesmärgist lähtuvalt oli püstitatud kolm uurimisküsimust, millele analüüsi tulemusel vastused leiti. Esimeseks küsimuseks püstitati: kui tulemuslikud olid EUTM Mali ja EUTM Somaalia aastatel 2010-2020. Teiseks, millisel määral püstitatud eesmärgid saavutati aastatel 2010- 2020, ning kolmandaks: mis olid takistavad tegurid eesmärkide saavutamisel. Uurimistöö analüüsiga püüti kinnitada ootusi, et Euroopa Liidu treeningmissioonide poliitikat ja strateegiat konfliktijärgsete riikide toetamisel saab pidada tõsiseltvõetavaks, sest treeningmissioonid on tõhusad vahendid julgeoleku ja stabiilsuse tagamisel Aafrikas, Euroopas ja maailmas üldiselt.

Magistritöö teoreetiline lähtekoht andis ülevaate Euroopa Liidu ühise välis- ja julgeolekupoliitika lähtekohtadest ja toimimisest. Töös anti ülevaade ÜVJP otsuste vastuvõtmise tagamaadest ning tsiviil ja sõjaliste operatsioonide otsustamise ja lähetamise

põhimõtetest. Teoreetilised argumendid seoti konkreetsete Euroopa Liidu Nõukogu otsustega empiirilises analüüsis. Teoreetilises peatükis käsitleti eelnevaid Euroopa Liidu ÜVJP operatsioonide hindamisi ning tutvustati Rodti (2014) tulemuslikkuse hindamise lähtekohta, millel põhines antud töö empiiriline analüüs.

Uurimistöö kasutas kvalitatiivset uurimismeetodit kahe juhtumi uurimise ja võrdlemise näitel, milleks olid Euroopa Liidu treeningmissioonid EUTM Mali ja EUTM Somaalia. Uurimistöö andmetena kasutati Euroopa Liidu poolt välja antud dokumente, teadusartikleid ja varasemaid uuringuid ning artikleid. Pärast andmete kogumist viidi läbi dokumendianalüüs ning kirjutati olulistest leidudest memod, et neid antud töös kasutada.

Magistritöö sai vastused püstitatud uurimisküsimustele. Esiteks olid mõlemad treeningmissioonid enamjaolt tulemuslikud. Esines ka kitsaskohti näiteks EUTM Somaalia käivitamine viibis vähesel poliitilisel huvil liikmesriikide poolt ja asukohariigi riskikaalutluste tõttu. See tähendas aga seda, et pikaajalised läbirääkimised ja väheste liikmesriikide osalemine ei olnud majanduslikult efektiivne. EUTM Mali puhul leiti kitsaskohana väline sobivus, mis tähendas seda, et leiti väiteid diskrimineerimise ja vägivalla leviku kohta kohaliku armee poolt. Euroopa Liidu treeningmissiooni puhul tähendas see seda, et oleks pidanud rohkem koolitama ka inimõigusi. Teiseks leiti töös, et Euroopa Liidu püstitatud võtmeesmärgid said täidetud. Kolmandaks leiti, et takistavaks teguriks eesmärkide saavutamisel oli liikmesriikide poliitiline tahe ning asukohariigi ebaturvaline keskkond.

Kuna treeningmissioonide hindamisel polnud varasemalt sellisel hindamisviisil palju töid tehtud ja Euroopa Liit on antud juhtimisega tegelenud veidi üle kümne aasta siis oleks loogiline järg, et uue operatsiooni lähetamisel hinnataks ja tehtaks kokkuvõtteid varajases faasis ning seejärel hinnataks selle pikaajalisi mõjusid. (Euroopa Liidu Nõukogu, 2010)

KASUTATUD KIRJANDUS

Arconada-Ledesma, P. (2021). European Union‘s Mission in Somalia. Ten Years of Successes and Failures (2008-2018). *Analele Universității Din Oradea. Seria: Relații Internaționale Și Studii Europene*, 23–36. https://doi.org/10.58603/XTMC4724

Baudais, V., Hickendorff, A., Van Der Lijn, J., Acko, I., Maiga, S., & Yusuf Ali, H. (2022). *EU Military Training Missions: A Synthesis Report*. Stockholm International Peace Research Institute. https://doi.org/10.55163/LFLE9658

Baudais, V., & Maiga, S. (2022). *The European Union Training Mission in Mali: An Assessment*. Vaadatud 20.01.2024 aadressilt: https://policycommons.net/artifacts/2330171/the-european-union-training-mission-in-mali/3090796/

Borrell, J. (2023). *Diplomacy requires action to succeed. Our missions.* Vaadatud 01.05.2024 aadressilt: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/EU-mission-and-operation_2023_2_0.pdf

Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, *9*(2), 27–40. https://doi.org/10.3316/QRJ0902027

Bressanelli, E., & Trichilo, G. (2020). *Responsiveness, Operational Conduct, and Strategic Action*. Vaadatud 20.02.2024 aadressilt: https://www.securityfields.net/s/MASTER-THESIS-GIORGIO-TRICHILO.pdf

Carbone, M. (2017). Make Europe happen on the ground? Enabling and constraining factors for European Union aid coordination in Africa. *Development Policy Review*, *35*(4), 531–548. https://doi.org/10.1111/dpr.12194

Council of the European Union. (2011). *3076th Foreign Affairs Council Meeting Conclusions on Somalia, Brussels, 21 March 2011*. Vaadatud 20.01.2024 aadressilt: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/120072.pdf

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.

Department of Defense Office of Inspector General. (2020). *Lead Inspector General for East Africa And North And West Africa Counter terrorism Operation*. Department of Defense Office of Inspector General. Vaadatud 20.01.2024 aadressilt: https://www.dodig.mil/Reports/Lead-Inspector-General-Reports/Article/2275915/lead-inspector-general-for-east-africa-and-north-and-west-africa-counterterrori/https%3A%2F%2Fwww.dodig.mil%2Freports.html%2FArticle%2F2275915%2Flead-inspector-general-for-east-africa-and-north-and-west-africa-counterterrori%2F

Diallo, T., & Diarra, A. (2016). Gunmen attack EU military mission HQ in Mali; one attacker killed. *Reuters*. Vaadatud 20.03.2024 aadressilt: https://www.reuters.com/article/idUSKCN0WN234/

Dicke, R. (2014). The European Union Training Mission in Mali: A case study. *Croatian International Relations Review*, *20*(71), 91–119. https://doi.org/10.2478/cirr-2014-00l0

Dursun-Ozkanca, O., & Vandemoortele, A. (2012). The European Union and Security Sector Reform: Current practices and challenges of implementation. *European Security*, *21*(2), 139–160. https://doi.org/10.1080/09662839.2012.665881

Eckhard, S. (2016). Political guidance or autonomy in peacebuilding? EU police reform in Afghanistan and Kosovo. *International Peacekeeping*, *23*(3), 363–388. https://doi.org/10.1080/13533312.2016.1164014

EEAS. (2014a). *EUTM Somalia starts its training activities in Mogadishu*. Vaadatud 20.02.2024 aadressilt: https://www.ieee.es/Galerias/fichero/Varios/UnionEuropea/EUTM_Somalia_AdiestramientoMogadiscio_25feb2014.pdf

EEAS. (2014b). *Factsheet. EU Training Mission in Mali (EUTM Mali)*. Vaadatud 20.02.2024 aadressilt: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/sede/dv/sede240914factsheeteutmmali_/sede240914factsheeteutmmali_en.pdf

EEAS. (2017a). *EU CSDP missions and operations annual report.* Vaadatud 20.02.2024 aadressilt: https://eumm.eu/data/file/6265/csdp_annual_report_2017_web.pdf

EEAS. (2017b). *EUTM-SOMALIA – Live fire Exercise for the 1st Company of the „Flame“ Battalion*. Vaadatud 20.02.2024 aadressilt: https://www.eeas.europa.eu/node/31528

EEAS. (2017c). *Factsheet. European Union Training Mission – Somalia*. Vaadatud 20.02.2024 aadressilt: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eutm_factsheet_0.pdf

EEAS. (2018). *Statement by the Spokesperson on the attack in Somalia*. Vaadatud 20.03.2024 aadressilt: https://www.eeas.europa.eu/node/51437_en

EEAS. (2019). *Factsheet. EU CSDP EUTM Mali*. Vaadatud 20.02.2024 aadressilt: https://eutmmali.eu/wp-content/uploads/2019/06/191306-EUTM_Mission_Factsheet_JUN19_EN-website.pdf

EEAS. (2020). *European Union CSDP missions and operations 2020.* Vaadatud 20.03.2024 aadressilt: https://www.eulex-kosovo.eu/?page=2,11,1190

Ejdus, F. (2017). "Here is your mission, now own it!" The rhetoric and practice of local ownership in EU interventions. *European Security*, *26*(4), 461–484. https://doi.org/10.1080/09662839.2017.1333495

Ejdus, F., & Juncos, A. E. (2018). Reclaiming the local in EU peacebuilding: Effectiveness, ownership, and resistance. *Contemporary Security Policy*, *39*(1), 4–27. https://doi.org/10.1080/13523260.2017.1407176

EPP. (2022). *EPP Group Position Paper on Africa*. Vaadatud 20.03.2024 aadressilt: https://www.eppgroup.eu/et/uudised/erp-fraktsiooni-seisukoht-aafrika-kohta

Major, C. and Mölling, C. (2010), EU Military capabilities – some European troops, but not yet a European Army. *In: E. Greco, N. Pirozzi and S. Silvestri, ed. EU Crisis*

Management: Institutions and Capabilities in the Making, Rome: Instituto Affari Internazionali., pp. 11 – 28

Euroopa Liidu Nõukogu. (2010). *Nõukogu otsus 2010/96/ÜVJP, 15. Veebruar 2010 , Somaalia julgeolekujõudude väljaõppe toetamiseks läbi viidava Euroopa Liidu sõjalise missiooni kohta*. Vaadatud 08.03.2024 aadressilt: http://data.europa.eu/eli/dec/2010/96(1)/oj/est

Euroopa Liidu Nõukogu. (2011). *Nõukogu otsus 2011/483/ÜVJP, 28. Juuli 2011 , millega muudetakse otsust 2010/96/ÜVJP Somaalia julgeolekujõudude väljaõppe toetamiseks läbi viidava Euroopa Liidu sõjalise missiooni kohta ning pikendatakse selle kehtivust*. Vaadatud 08.02.2024 aadressilt: http://data.europa.eu/eli/dec/2011/483/oj/est

Euroopa Liidu Nõukogu. (2013a). *Nõukogu otsus 2013/34/ÜVJP, 17. Jaanuar 2013, mis käsitleb Mali relvajõudude väljaõppe toetamiseks läbiviidavat Euroopa Liidu sõjalist missiooni (EUTM Mali)*. Vaadatud 08.03.2024 aadressilt: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013D0034&qid=1710932192310

Euroopa Liidu Nõukogu. (2013b). *Nõukogu otsus 2013/44/ÜVJP, 22. Jaanuar 2013 , millega muudetakse otsust 2010/96/ÜVJP Somaalia julgeolekujõudude väljaõppe toetamiseks läbi viidava Euroopa Liidu sõjalise missiooni kohta ning pikendatakse selle kehtivust*. Vaadatud 08.02.2024 aadressilt: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013D0044

Euroopa Liidu Nõukogu. (2013c). *Nõukogu otsus 2013/87/ÜVJP, 18. Veebruar 2013, Mali relvajõudude väljaõppe toetamiseks läbiviidava Euroopa Liidu sõjalise missiooni (EUTM Mali) käivitamise kohta*. Vaadatud 08.03.2024 aadressilt: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013D0087&qid=1711017301125

Euroopa Liidu Nõukogu. (2014). *NÕUKOGU OTSUS 2014/•220/•ÜVJP,—15. Aprill 2014,—Millega muudetakse otsust 2013/34/ÜVJP, mis käsitleb Mali relvajõudude väljaõppe toetamiseks läbiviidavat Euroopa Liidu sõjalist missiooni (EUTM Mali).*

Euroopa Liidu Nõukogu. (2015a). *Nõukogu otsus (ÜVJP) 2015/441, 16. Märts 2015 , millega muudetakse otsust 2010/96/ÜVJP Somaalia julgeolekujõudude väljaõppe toetamiseks läbi viidava Euroopa Liidu sõjalise missiooni kohta ning pikendatakse selle kehtivust*. Vaadatud 08.03.2024 aadressilt: http://data.europa.eu/eli/dec/2015/441/oj/est

Euroopa Liidu Nõukogu. (2015b). *Nõukogu otsus (ÜVJP) 2015/528, 27. Märts 2015 , millega luuakse mehhanism Euroopa Liidu sõjalise või kaitsepoliitilise tähendusega operatsioonide ühiste kulude rahastamise haldamiseks (Athena) ja tunnistatakse kehtetuks otsus 2011/871/ÜVJP*. Vaadatud 08.03.2024 aadressilt: http://data.europa.eu/eli/dec/2015/528/oj/est

Euroopa Liidu Nõukogu. (2016a). *NÕUKOGU OTSUS (ÜVJP) 2016/ 446,—23. Märts 2016,—Millega muudetakse otsust 2013/ 34/ ÜVJP, mis käsitleb Mali relvajõudude väljaõppe toetamiseks läbiviidavat Euroopa Liidu sõjalist missiooni*

(EUTM Mali), ja pikendatakse selle kehtivust. Vaadatud 08.03.2024 aadressilt: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016D0446

Euroopa Liidu Nõukogu. (2016b). *Nõukogu otsus (ÜVJP) 2016/2239, 12. Detsember 2016, millega muudetakse otsust 2010/96/ÜVJP Somaalia julgeolekujõudude väljaõppe toetamiseks läbi viidava Euroopa Liidu sõjalise missiooni kohta ning pikendatakse selle kehtivust*. Vaadatud 08.03.2024 aadressilt: http://data.europa.eu/eli/dec/2016/2239/oj/est

Euroopa Liidu Nõukogu. (2018a). *NÕUKOGU OTSUS (ÜVJP) 2018/ 716,—14. Mai 2018,—Millega muudetakse otsust 2013/ 34/ ÜVJP, mis käsitleb Mali relvajõudude väljaõppe toetamiseks läbiviidavat Euroopa Liidu sõjalist missiooni (EUTM Mali), ja pikendatakse selle kehtivust*. Vaadatud 07.02.2024 aadressilt: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D0716

Euroopa Liidu Nõukogu. (2018b). *Nõukogu otsus (ÜVJP) 2018/1787, 19. November 2018, millega muudetakse otsust 2010/96/ÜVJP Somaalia julgeolekujõudude väljaõppe toetamiseks läbi viidava Euroopa Liidu sõjalise missiooni kohta ning pikendatakse selle kehtivust*. Vaadatud 08.03.2024 aadressilt: http://data.europa.eu/eli/dec/2018/1787/oj/est

European Commission. (2008). *Joint Strategy Paper for the period 2008-2013*. Vaadatud 01.03.2024 aadressilt: https://archives.defense.gouv.fr/content/download/172539/1861980/file/European%20

Commission%20Joint%20Strategy%20Paper%20for%20the%20period%202008-2013.pdf

European Parliament. (2012). *Directorate General for External Policies of the Union. CSDP missions and operations :lessons learned processes.* Publications Office. Vaadatud 08.03.2024 aadressilt: https://data.europa.eu/doi/10.2861/8670

European Union Institute for Security Studies. (2015). *CSDP in action: What contribution to international security?* Publications Office. https://data.europa.eu/doi/10.2815/634719

EUTM Somalia. (2024). *EUTM-Somalia*. EUTM-Somalia. Vaadatud 01.03.2024 aadressilt: https://www.eutm-somalia.eu/

Freedom House. (2018). *Somalia: Freedom in the World 2018 Country Report*. Freedom House. Vaadatud 01.03.2024 aadressilt: https://freedomhouse.org/country/somalia/freedom-world/2018

Freedom House. (2020). *Mali: Freedom in the World 2020 Country Report*. Freedom House. Vaadatud 01.03.2024 aadressilt: https://freedomhouse.org/country/mali/freedom-world/2020

Freedom House. (2023). *Freedom in the world 2023*. Freedom House. Vaadatud 01.03.2024 aadressilt: https://freedomhouse.org/explore-the-map

Gegout, C. (2010). *European foreign and security policy: States, power, institutions and American hegemony*. University of Toronto Press. Vaadatud 20.12.2023 aadressilt: https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=Yl1p_wavVOUC&oi=fnd&pg=PP1&

dq=gegout+2010+security+policy&ots=QzNSprS3fn&sig=ndiG3p8HiL3Shmu30V9k7OuFdkg

Gnesotto, N., Wodzyńska-Walicka, M., & Zaborowski, M. (2012). *Przyszłość Europy strategicznej*. Polski Instytut Spraw Międzynarodowych.

Gordon, P. H. (2000). Their Own Army? Making European Defense Work. *Foreign Affairs*, *79*(4), 12–17. https://doi.org/10.2307/20049804

Jayasundara-Smits, S. (2018). Bracing the wind and riding the norm life cycle: Inclusive peacebuilding in the European capacity building mission in Sahel–Mali (EUCAP Sahel–Mali). *Peacebuilding*, *6*(3), 233–247. https://doi.org/10.1080/21647259.2018.1491683

Kaitseministeerium. (2024). *Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika | Kaitseministeerium*. Vaadatud 01.03.2024 aadressilt: https://kaitseministeerium.ee/et/eesmargid-tegevused/euroopa-julgeoleku-ja-kaitsepoliitika

Koenig, N. (2016). *EU security policy and crisis management: A quest for coherence*. Routledge. Vaadatud 01.12.2023 aadressilt: https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781315659855/eu-security-policy-crisis-management-nicole-koenig

Krizsán, J. (2014). *EU Training Mission in Mali–2013*. Vaadatud 20.01.2024 aadressilt: https://real.mtak.hu/13840/1/Legal%20Studies%20on%20the%20Conteporary%20Hungarian%20Legal%20System%20Vol.%201..pdf#page=242

Lagerspetz, M. (2017). *Ühiskonna uurimise meetodid: Sissejuhatus ja väljajuhatus*. TLÜ Kirjastus.

Laherand, M.-L. (2008). Kvalitatiivne uurimisviis. *Tallinn: OÜ Infotrükk, 384*.

Lavallée, C., & Völkel, J. C. (2015). Military in Mali: The EU's action against instability in the Sahel region. *European Foreign Affairs Review*, *20*(2). Vaadatud 01.01.2024 aadressilt: https://kluwerlawonline.com/journalarticle/European+Foreign+Affairs+Review/20.2/EERR2015014

Meyer, C. (2020). *CSDP Missions and Operations*. Vaadatud 20.01.2024 aadressilt: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/603481/EXPO_IDA(2020)603481_EN.pdf

Ministry of Defence of the Czech Republic. (2016). *Czechs repel attack on Bamako EUTM Headquarters | Ministry of Defence & Armed Forces of the Czech Republic*. Vaadatud 10.05.2024 aadressilt: https://www.army.cz/en/ministry-of-defence/newsroom/news/czechs-repel-attack-on-bamako-eutm-headquarters--120729/

Miyandazi, L., & Ronceray, M. (2018). Understanding illicit financial flows and efforts to combat them in Europe and Africa. *ECDPM: Maastricht*, 3–5.

Nugent, N. (2017). *The government and politics of the European Union* (8th ed). Palgrave.

OECD. (2020). *Military training mission Mali (EUTM Mali)- OECD*. Vaadatud 20.01.2024 aadressilt: https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/oda-eligibility-database/case-13.htm

Oksamytna, K. (2011a). The European Union Training Mission in Somalia and the Limits of Liberal Peacebuilding: Can EUTM Contribute to Sustainable and Inclusive Peace? *The International Spectator*, *46*(4), 97–113. https://doi.org/10.1080/03932729.2011.628100

Oksamytna, K. (2011b). *The European Union training mission in Somalia: Lessons learnt for EU security sector reform*. JSTOR. Vaadatud 20.01.2024 aadressilt: https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep09718.pdf

Olsen, G. R. (2014). Fighting terrorism in Africa by proxy: The USA and the European Union in Somalia and Mali. *European Security*, *23*(3), 290–306. https://doi.org/10.1080/09662839.2014.884074

Peen Rodt, A. (2017). Effectiveness in operational conflict prevention: How should we measure it in EU missions and operations? *Seminar Publication on Contemporary Peace Operations–From theory to practice*, 79. Vaadatud 20.01.2024 aadressilt: https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/143913/EAPTC_Seminar%20Publication.pdf?sequence=2#page=81

Press, A. (2016). EU's military mission in Mali attacked by gunmen. *The Guardian*. Vaadatud 20.04.2024 aadressilt: https://www.theguardian.com/world/2016/mar/21/eus-military-mission-mali-attacked

Rodt, A. P. (2009). *Success?: ESDP military conflict management operations: 2003-2009* [PhD Thesis, University of Nottingham]. Vaadatud 20.11.2023 aadressilt: http://eprints.nottingham.ac.uk/11431

Rodt, A. P. (2011). The EU: A Successful Military Conflict Manager? *Democracy and Security*, *7*(2), 99–122. https://doi.org/10.1080/17419166.2011.572790

Rodt, A. P. (2014). *The European Union and Military Conflict Management: Defining, evaluating and achieving success*. Routledge. https://books.google.ee/books?id=9BVgAwAAQBAJ

Skeppström, E., Hull Wiklund, C., & Jonsson, M. (2015). European Union Training Missions: Security sector reform or counter-insurgency by proxy? *European Security*, *24*(2), 353–367. https://doi.org/10.1080/09662839.2014.972382

Skeppström, E., & Nordlund, P. (2014). *Security, Stabilisation and State Formation in Somalia* [Text]. Vaadatud 20.01.2024 aadressilt: https://www.foi.se/en/foi/reports/report-summary.html?reportNo=FOI-R--3899--SE

Zajączkowski, K. (2020). CSDP MISSIONS AND OPERATIONS AS INSTRUMENTS OF EU CRISIS MANAGEMENT-THEIR ESSENCE, ROLE AND DETERMINANTS. *Online journal modelling the new Europe*, *34*, 4–37.

UNDP. (2024). *UNDP (United Nations Development Programme). 2024. Human Development Report 2023-24: Breaking the gridlock: Reimagining cooperation in a polarized world. New York.* Vaadatud 01.03.2024 aadressilt: https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2023-24

Whitman, R. G., & Wolff, S. (Toim). (2012). *The European Union as a global conflict manager*. Routledge.

Williams, P. D., & Ali, H. Y. (2020). *The European Union training mission in Somalia: An assessment*. Vaadatud 08.02.2024 aadressilt: https://policycommons.net/artifacts/2429571/the-european-union-training-mission-in-somalia/3451163/

Õunapuu, L. (2014). Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. *Tartu: Tartu Ülikool, 212*.

ÜRO. (2012). *Resolution 2071 (2012) /: Adopted by the Security Council at its 6846th meeting, on 12 October 2012*. Vaadatud 05.03.2024 aadressilt: https://digitallibrary.un.org/record/736069

ÜRO. (2024). *World Population Prospects—Population Division—United Nations*. Vaadatud 15.05.2024 aadressilt: https://population.un.org/wpp/DataSources/706

Yin, R. K. (1994). Discovering the Future of the Case Study. Method in Evaluation Research. *Evaluation Practice, 15*(3), 283–290. https://doi.org/10.1177/109821409401500309

Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods* (Sixth edition). SAGE.

Ehin, P., Aasa B., Vilson M., Aavik A.L. (2022). Kvalifitseeritud häälteenamus Euroopa Liidu välis- ja julgeolekupoliitikas: poolt- ja vastuargumendid. *Tartu Ülikool, Johan Skytte poliitikauuringute instituut.*Piret Ehin, Birgit Aasa, Maili Vilson, Anna-Lisa Aavik (2022), Kvalifitseeritud häälteenamus Euroopa Liidu välis- ja julgeolekupoliitikas: poolt- ja vastuargumendid. Vaadatud 09.0123.2023 aadressilt: ,

https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2022/05/KHE-l%C3%B5pparuanne-30.05.22.pdf

Borrell, J. (2022). A Europe in the Interregnum: our geopolitical awakening after Ukraine. Vaadatud 20.12.2023 aadressilt: https://geopolitique.eu/en/2022/03/24/europe-in-the-interregnum-our-geopolitical-awakening-after-ukraine/

Draghi, M. (2022) Italy's Prime Minister Draghi calls for faster EU integration to address crises. Vaadatud 20.12.2023 aadressilt: https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20220429IPR28222/italy-s-prime-minister-draghi-calls-for-faster-eu-integration-to-address-crises?fbclid=IwAR1OBwlC973D5gyRbfHfxAIvMbqJ-9jSy1C9uBPdfgApydHzc4LZyNncUk0

EEAS, (2024). Missions and Operations. Vaadatud 15.01.2024 aadressilt: https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en

Lepaste, T., (2016). Autori isiklikud kogemused Eesti Kaitseväe lähetatud missioonil EUTM Mali

von der Leyen, U. (2019). A Union that strives for more. My agenda for Europe. European Comission. Vaadatud 20.12.2023 aadressilt: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/political-guidelines-next-commission_en_0.pdf

LISAD

Lisa 1. Juhtumite valiku ülevaade.

	EUTM Mali	EUTM Somaalia	EUTM Mosambiik	EUTM RCA Kesk- Aafrika Vabariik
Operatsiooni tüüp	Sõjaline treeningmissioon-sõdurite õpetamine	Sõjaline treeningmissioon	Armee treenimine tsiviilelanikkonna kaitseks	EL nõustamine kaitsevaldkonna reformiseks.
Missiooni aeg	2013-	2010-	2021-	2016-
Inimeste arv	1077	225	?	365
EL rahaline panus	1 mandaat 2013 12,3M 2 2014-2016; 27,7M 3 2016-2018 33,4M 4 2018-2020 59M 5 mandaat (2020-2024) 133,7M	1) 4,8M 2) 4,8M 3) 11,6M 4) 17,5M 5) 22,9M 6) 23 M	15,16M	Viimane mandaat 7,813M
EL ülesanded	Sõdurite treenimine	Sõdurite treenimine	Sõdurite treenimine	Sõdurite treenimine
Panustavad riigid	25 22EL+ 3 mitte EL	7 EL+ SRB	12	7 EL+4
Rahvaarv riigis, ajalugu	20,25 milj,	9,1 milj.	32,08 milj.	5,46 milj.
Organisatsiooni d, kes veel panustavad	ÜRO- MINUSMA EUCAP Sahel Mali	EUCAP Somalia EU NAVFOR	ÜRO 1992-1994	EUAM RCA ÜRO MINUSCA
Riigi valitsus	Riigi kord on ebastabiilne "hübriidrežiim", ei ole usaldusväärne ja demokraatlik	Üks 16-st maailma riigist, kus demokraatiaga väga halvasti.	"demokraatlik" mitmed võimuvõitlused valitsemise üle,	Üks 16-st maailma riigist, kus demokraatiaga väga halvasti.
Muu	Prantsuse koloniaalpiirkond	Itaalia ja ÜK koloniaalpiirkond	Portugali koloniaalriik	Prantsuse koloniaalpiirkond

Ühine nimetaja: The military training missions in the Central African Republic, Mali, Somalia and Mozambique operate under one command located in Brussels – the Military Planning and Conduct Capability

LIHTLITSENTS

Mina, Tauri Lepaste, annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose pealkirjaga ,, Euroopa Liidu treeningmissioonide tulemuslikkuse võrdlev analüüs EUTM Mali ja EUTM Somaalia näitel'', mille juhendaja on Maili Vilson:

- reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
- kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.